

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888. Första Kammaren. N:o 13.

Lördagen den 10 mars, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr grefven och talmannen uppstod och yttrade:

Jag vet för visso, att jag endast gifver ord åt hvad hvar och en bland oss sjelf djupt känner, då jag här frambär uttrycken af det varma deltagande, hvarmed Sveriges folk emottagit underrättelsen om den store monarks bortgång, kring hvars stoft det tyska folket nu står sörjande. Detta är icke tid och ställe egnadt att skildra den bortgångne kejsarens stora bedrifter och hans inflytande på samtid och efterverld; men det må dock vara mig tillätet säga, att alltid skall vårt folk med beundran skåda upp till den store kejsarens höga egenskaper och dygder; alltid skall detta folk med upprigtigt deltagande glädja sig åt det goda, som ur hans lifsgärningar kan komma att utgå.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

Anmäldes och bordlades:

konstitutionsutskottets memorial n:o 2, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, innefattande anslagen till sjöförsvaret; och

n:o 26, i anledning af Riksdagens år 1887 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra

af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1886; äfvensom

lagutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 29, i anledning af väckta motioner i fråga om värden af enskildes skogar;

n:o 30, i anledning af Andra Kammarens återremiss af 2 punkten i utskottets utlåtande n:o 22, öfver väckta motioner om ändringar i konkurslagen den 18 september 1862; och

n:o 31, i anledning af väckt motion om tillägg till 31 § legostadgan.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 18, till Konungen, med förslag till lag angående ändrad lydelse af 59 § konkurslagen den 18 september 1862.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 19, angående val af fullmäktige i riksgäldskontoret; och

n:o 20, angående val af fullmäktige i riksbanken;

dels äfven till Riksdagens förordnanden:

n:o 21, för fullmäktige i riksgäldskontoret;

n:o 22, för fullmäktige i riksbanken;

n:o 23, för suppleanter till fullmäktige i riksgäldskontoret; samt

n:o 24, för suppleanter till fullmäktige i riksbanken.

Upplästes följande dödsattest:

Att ledamoten af riksdagens Första Kammare, rektoren *Frans Wilhelm Dahl* afled härstädes den 7 mars 1888 kl. 11,40 f. m., intygar härmed

Stockholm och Sabbatsbergs sjukhus den 7 mars 1888.

Daniel Sellberg,
legitim. läkare.

Härpå upplästes och godkändes förslag till kammarens skrivelse till Konungen med anmälan om den genom berörda dödsfall uppkomna ledighet inom kammaren.

Herr grefven och talmannen yttrade derefter, att han finge föreslå, det kammaren ville besluta dels att vid det sammanträde, som komme att hållas nästa onsdag, företaga val af en ledamot i statsutskottet efter herr Sederholm och en ledamot i bevillningsutskottet efter herr Dahl, dels äfven att vid det sammanträde, som komme att hållas näst derpå följande lördag, anställa val af en statsrevisor efter herr Dahl.

Detta förslag antogs.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 6 och 7 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret.

1 punkten.

Herr Mankell: Som man finner af den kongl. propositionen, har Kongl. Maj:t i denna punkt föreslagit, att det anslag af 77,500 kronor, som vid föregående riksdag beviljades till ordnande af inskrifningsväsendet, icke blott skulle öfverflyttas till ordinarie stat från extra stat, der det för närvarande står, utan äfven fördelas på åtskilliga andra anslag, nemligen dels till de tre särskilda beväring-bataljonerna med 9 å 10,000 kronor hvardera, dels till anslagen för fotgardesregementena med 2,200 kronor och dels till arfvoden åt afdelningsområdesbefälhafvarne med 45,960 kronor.

Lika med de nio reservanterna från Andra Kammaren, som yttrat sig mot denna åtgärd, ber äfven jag få förklara, att jag anser densamma vara aldeles för tidigt företagen, äfvensom att Kongl. Maj:t i sin proposition icke anfört tillfyllestgörande skäl därför. Jag ansluter mig, att börja med, till de skäl, reservanterna anfört, nemligen, att om man nu äfven öfverflyttar detta anslag till ordinarie stat, skulle man blifva nödsakad att, för hvarje gång beväringsofningarna enligt Riksdagens beslut förlängdes, foga nya anslag till desamma, antingen på ordinarie eller extra stat. Likaledes ansluter jag mig till det skälet, att Kongl. Maj:t skulle hafva mycket friare och bättre dispositionsrätt öfver anslaget, om det fortfarande stode på extra stat, än om det fördes öfver på ordinarie stat.

Till dessa skäl skulle jag kunna foga ett annat, hvad beträffar beväringbataljonerna, nemligen att dessa i och för sig utgöra en anormal organisation af öfvergående beskaffenhet, som bör försvinna, så snart infanteriets stam blifvit ordnad så, som vid många tillfällen föreslagits och som jag hoppas snart måtte blifva verklighet, nemligen att den nya stammen fördelas proportionaliter till hela landets befolkning, och således beväringen får stam i alla delar af riket, hvarigenom dessa bataljoner blifva öfverflödiga och kunna indragas. Äfven om detta skulle komma att dröja något, lär det dock inträffa i en ej alltför afågsen framtid, och då synes det knappt vara

*Förhöjning
af anslaget
till indelta
arméns
befäls-
afloining.*

Förhöjning af anslaget till indelta arméns befäls-aflöning. (Forts.)

skäl att öfverflytta detta anslag, som har afseende på en öfvergående organisation, å ordinarie stat.

Men ännu ett skäl kan deremot anföras. Den andel i anslaget, hvilken skulle tillkomma afdelningsbefälhafvarne, är 45,960 kronor. Jag vill dock hoppas att detta icke blifver Riksdagens sista ord i denna fråga, utan att detta anslag måtte komma att höjas. Jag har redan vid föregående riksdagar, under diskussionen om fjerde hufvudtiteln, haft tillfälle påpeka den stora vigt, som dessa särskilda afdelningsområdesbefälhafvare komma att i framtiden intaga. När armén kommer att mobiliseras, blifva de det enda befålet på orten, som kan uppehålla rullornas förande och ordna beväringen, allt efter som nya klasser inträda, och i synnerhet det enda befäl man kan påräkna för landstormen. Detta befäls stora vigt torde häraf nog framgå, och jag hoppas därför, att Riksdagen i framtiden skall bevilja ytterligare anslag dertill, åtminstone större än det nu här ifrågasatta.

Anledningen, hvarför jag vid föregående riksdagar motsatt mig särskilda anslag till indelta arméns befäl för det ökade besvär med beväringssklassernas rullföring, inskrifning m. m., har till ej ringa del varit den, att jag ansett, att dessa penningar skulle bättre kunna användas till detta särskilda befäl, och äfven därför att jag antagit, att det ordinarie befålet vore, enligt den en gång fastställda löne-regleringen, skyldigt att utan särskild aflöning öfvertaga detta åliggande.

Jag begagnar mig af tillfället att fästa kammarens uppmärksamhet på den stora vigt landstormen skall hafva vid vårt försvar, då den kanske en gång skall komma att blifva det enda lokalförsvaret som finnes att tillgå, och jag beklagar verkligen, såsom jag förut gjort det, att det ser ut som regeringen ej skulle till fullo uppskattat detta viktiga försvarsmedel, utan lemna det vind för våg, oaktadt Riksdagen just för dess räkning ökat beväringssklassernas antal med sex.

Om jag icke vore rädd att för mycket upptaga kammarens tid, skulle jag kunna anföra en mängd exempel ur krigshistorien, hvilken stor och betydande rol, landstormen spelat vid vårt försvar, men jag vill icke dermed ytterligare förlänga mitt anförande i denna fråga. Det torde emellertid af hvad jag yttrat framgå, att jag anser den organisation, som nu föreslagits i afseende på afdelningsområdesbefålet, såsom icke definitiv, utan stadd i utveckling, och att det till följd deraf ej kan vara skäl att öfverföra anslaget dertill på ordinarie stat.

På dessa grunder ber jag att i denna punkt, likasom vid de följande punkterna, som beröra samma ämne, få yrka bifall till reservanternas framställning.

Friherre Klinekowström: Mot den ifrågavarande punkten, rörande öfverflyttning på ordinarie stat af ett extra anslag till beväringssmanskapets rullföring m. m., har jag i min motion n:o 10 redan reserverat mig, och mig synes, att de skäl, jag der anført mot ett dylikt anslags upptröande på ordinarie stat, borde vara tillräckligt

talande för att jag skulle kunna inskränka mig till att här endast hänvisa till detta mitt anförande, men då kanske icke en hvar af kammarens ledamöter tagit del af denna motion, får jag nämna, att jag, i likhet med den föregående talaren, anser det ännu vara för tidigt att öfverflytta anslaget på ordinarie stat, emedan beväringinstitutionen, efter den nya beväringsslagens införaade, icke ännu är fullständigt utvecklad till hvad den i en framtid, efter hvad jag hoppas, skall komma att blifva, så vida den skall fylla alla de anspråk, man med rätta ställer på densamma. Men, mine herrar, orsaken hvarför i allmänhet åtminstone jag, och jag vågar säga de med mig liktänkande i Riksdagens båda kamrar, ofta med en så skenbar njugghet beviljat anslagen till landtförsvaret och oftast satt oss emot sådana anslag, den ligger deruti, att intill dess vår regering vill framlägga grunderna för vårt försvarsverks blifvande organisation, är det svårt att bifalla alla sådana nya organisationer, som regeringen kommer fram med, helst när man erfarit att åtminstone så väl den näst föregående chefen för landtförvarsdepartementet som flertalet inom den föregående regeringen icke hyst någon tillit till vår indelta armés bibehållande. Opinionsen i denna fråga, uti hvilken vid 1882 och 1883 års riksdagar det agiterades fullt lika lifligt som i den nuvarande tullfrågan, uttalade sig tydligt inom hela landet för bibehållande af den indelta armén såsom stam för de värnpliktige, men med upphäfvande af indelningsverkets börda för de skattskyldiga hemmanen, och denna bördas fördelning på ett rättvist och billigt sätt alla skattskyldige emellan. Det är denna stora fråga, som de föregående regeringarna velat undvika att besvara, och följden har blifvit och skall alltid blifva den stora njugghet, som vi komma att visa mot militära anslag och nya organisationer, till dess landet får veta regeringens mening i denna stora och viktiga fosterländska fråga. Jag känner icke den nuvarande regeringens ledamöters, särskildt icke den nuvarande krigsministerns mening till denna militära vitalfråga. Jag vet ej, huru vida han derom lemnat någon upplysning; men med den upprigtighet, som städse i offentliga förhandlingar varit för mig en regel, säger jag honom och den nuvarande regeringen fullt ut, att det kommer att blifva åtminstone *mitt* arbete vid riksdagen att, beträffande fjerde och femte hufvudtitlarna, intill dess regeringen lagt fram de grunder, hvaruppå hon har för afsigt att utveckla vårt försvarsväsen, och tillkännagifvit, huru vida hon ämnar rifva sönder var indelta armé eller låta honom kvarstå såsom stam för de värnpliktige, till dess — jag upprepar det — kommer jag att göra allt mitt till för att söka framtvinga en dylik förklaring. Det är icke svårt att komma öfverens med Riksdagen om grunderna för den nya försvarsorganisationen, men man må icke begära, att dessa volymer — jag vill ej benämna dem med deras rätta namn — som sammanskrifvas öfver militära organisationer och hvaraf vi sedan 10 å 15 år tillbaka hafva gudi nog, samt hvilkas innehåll skulle af regeringen kunna sammanfattas på ett enda pappersark, skola kunna läggas till grund för en härorganisation, angående hvilken man ej skulle behöfva riskera, att den blefve af en följande Riksdag sönderrifven.

Forhöjning af anslaget till indelta arméns befälsaflöning.
(Forts.)

*Förhöjning
af anslaget
till indelta
arméns
befäls-
afsnng.*
(Forts)

Det är på dessa hufvudsakliga skäl jemte dem, hvilka af den föregående talaren anförts, nemligen, att ett sådant anslag, som det ifrågavarande, borde med rätta tillkomma reservbefälet, hvilket, när det aktiva befälet ginge ut i fält med den aktiva armén, kvarstannade i orten för att besörja de mångfaldiga angelägenheter, hvilka berörde de värnpligtiga, som jag icke kan vara med om det kongl. förslaget. Men jag kan försäkra eder, mine herrar, att komma vi blott till rätta med regeringen om grunderna för en plan, byggd på indelta arméns bibehållande, skall jag åtminstone i min lilla mån söka få detta anslag icke blott stäldt på ordinarie stat, utan äfven mycket utvidgadt i anseende till beloppets storlek, att vi dermed må kunna utveckla, underhålla och uppehålla det reservbefäl i orterna, som der behöfves för att ombesörja de värnpligtiges angelägenheter äfven under krigstid. Det är på denna grund jag tills vidare nödgas förena mig med de nio reservanterna i statsutskottet från Andra Kammaren och ber att dervid få som min upptaga den reservation, som dessa reservanter afgifvit. Jag får alltså värdsamt hos herr grefven och talmannen anhålla om proposition på bifall till reservanternas förslag i denna punkt och afslag på statsutskottets förslag.

Friherre Leijonhufvud: Jag skall deremot bedja att få börja med att yrka bifall till statsutskottets förslag i denna fråga. Herr Mankell har mycket rätt deri, att det vore vida bättre, om ett särskildt befäl för bevärningen funnes, icke blott för inskrifningen, utan äfven för öfriga delar af bevärningen, som icke kunna omedelbart förenas med stammen vid en mobilisering; och dessa delar äro icke så fåtaliga, utan tvärt om ganska många. Det som nu föreligger är dock endast att få en del af organisationen verkligen fast och bestående. Det är icke fråga om annat än att bibehålla inskrifningen och att försäkra sig om, att man kan få personer att sköta de särskilda inskrifningsområdena samt att på bästa sätt fördela den beviljade ersättningen åt dessa personer, af hvilka en del icke äro militärer. För detta ändamål har Kongl. Maj:t begärt anslagets öfverflyttande på ordinarie stat, hvilket är mycket riktigt och fördelaktigt, då derigenom de regementen, hvilkas behof af arfvoden kan med säkerhet bestämmas, få de därför erforderliga beloppen uppförda i sina stater, och att det öfriga årligen af Kongl. Maj:t fördelas mellan de indelta regementen, hvilka få sig anvisadt hvad de för året behöfva, så långt tillgången räcker.

Att bevärningen ännu icke fått sin fulla utveckling betyder härvid föga. Om bevärningens öfningsdagar med ett par dagar ökas på beväringens bataljoner, uppkommer derigenom ingen brist, men möjligen något öfverskott. Enligt de fastställda staterna skall befälet under öfningstiden hafva dagafföring af anslaget till bevärningens vapenöfningar, och det är för tiden *emellan* vapenöfningarna som dagafföringen utgår af det ifrågavarande anslaget. Skulle således om några år öfningstiden komma att ökas, skulle ett litet öfverskott uppstå å detta anslaget. Det vore väl ingenting farligt och kunde alltid rangeras.

Herr Mankell utbredde sig mycket öfver landstormens vigt och den stora rol, den spelat i vår gamla historia. Det vet jag också. Men för en person, som är så förfaren i krigsväsendet som herr Mankell, behöfver jag ej påpeka, att landstormen för närvarande gäller ingenting. Skall landstormen blifva till något gagn för landets försvar, måste den erhålla en fullständig organisation och ett verkligt befäl, men deraf finnes för närvarande ej det minsta tecken. Innan den frågan företages, måste ju beväringen vara ordnad och öfvad, och dermed hafva vi ännu ett styft arbete i Sverige. Landstormen har således intet med dagens fråga att göra.

Friherre Klinckowström har hufvudsakligen instämt med herr Mankell, hvarför jag kan bespara mig att bemöta hvad han anförde. Jag är ingen fiende till indelningsverket och hör ingalunda till dess motståndare, då dess upphäfvande i förtid ifrågasättes. Men jag tror dock, att den dag kommer, då det skall upphöra, och om då något dugligt sättes i stället, skall jag vara med äfven derom. Jag fruktar att friherre Klinckowström i denna fråga icke är så fullt upprigtig, som han berömmar sig af, ty då skulle han hafva sagt: Jag går icke in på något förslag, om ej det, som jag har på fickan, blir Kongl. Maj:ts proposition. Det torde vi dock få vänta på! Det är min öfvertygelse, att det gamla kan kvarstå till en tid till följd af sitt historiska berättigande; men en ny organisation, sådan som friherre Klinckowström tänkt sig, kan jag icke vara med om, och hoppas att något sådant icke någonsin må komma att föreslås af regeringen. Men min fosterlandskärlek är ej så svag, att jag vägrar anslag till väl behöfliga förstärkningar af vårt svaga försvarsväsen blott därför, att icke min personliga mening blir i allo gällande. Det har jag flera gånger visat, då jag röstat för kongl. propositioner, som jag icke i allo gillat.

Jag skall icke besvara herrarne vidare, utan inskränker mig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag och statsutskottets betänkande.

Herr statsrådet friherre Palmstierna: De båda förste talarne hafva i stora proportioner ordat om hvarjehanda andra saker än den nu ifrågavarande. Hvad särskildt landstormen angår, är det mycket riktigt, att dess befäl är mycket knappt och borde organiseras samt fås fullt färdigt. Men det är därför icke sagdt, att Riksdagen skulle med nöje bevilja anslag till den saken. Och skulle verkligen regeringen få några anslag att disponera på fjerde hufvudtiteln, tror jag att dessa anslag till att börja med skulle kunna bättre placeras än genom att användas till landstormen. Det kan icke vara lämpligt att stärka basen på frontens bekostnad. Kan man stärka båda, är det naturligtvis bäst. Men i annat fall bör fronten i främsta rummet beaktas.

Hvad regeringens ställning till arméns organisation beträffar, hvarom den andre talaren framställde förfrågning, har naturligtvis regeringen ännu icke hunnit öfverväga den saken, hvarom det ju nu icke heller är fråga. Vidkommande åter min enskilda åsigt, skall den med nöje stå enskildt till buds. Men att nu utveckla den-

*Förhöjning
af anslaget
till indelta
arméns
befäls-
aflöning.
(Forts.)*

Förhöjning af anslaget till indelta arméns befälsaflöning. (Forts.) samma, torde icke vara på sin plats. I allt fall är det naturligt, att personliga uppoffringar för försvaret måste krävas. Den saken hör, som sagdt, emellertid icke till den föreliggande frågan.

Om en reorganisation af armén kommer till stånd, komma naturligtvis alla anslag till försvaret att ändras, och då gör det ju aldeles detsamma, om det nu ifrågavarande anslaget är uppfördt på ordinarie eller extra stat. På samma sätt förhåller det sig, om anslaget till landstormens befäl skulle ökas. Äfven då kan det ju lätt ordnas så, att jemväl detta anslag följer med. Jag kan därför icke gå in på den åsigt, att frågan är för tidigt väckt.

Den förste talaren omnämnde vidare den nya stammen och bevaringsbataljonerna. Jag vet icke, hvilken organisation han åsyftade. Men då det blir fråga om en ny omorganisation och nya anslag, kan ju detta tagas med på samma gång. Det är icke omöjligt att få en stamtrupp till bataljonerna, och om detta ordnas, kan nu ifrågavarande anslag mycket väl gå in i den anordningen. Från denna synpunkt möter således icke något hinder för anslagets öfverförande nu till ordinarie stat.

Samme talare ansåg, att inga skäl för öfverföringen blifvit af Kongl. Maj:t eller utskottet anförda. Jag kan verkligen icke komma med några andra skäl, ty för min del anser jag, att de af Kongl. Maj:t och utskottet anförda skälen äro talande och uttömmande. Kongl. Maj:t har framhållit, att anslaget, enligt derom lemnade föreskrifter, skall användas till beredande, enligt gällande stater, af dagaflöning och portionsersättning åt det i ständigt tjenstgöring varande befälet och underbefälet vid ifrågavarande bataljoner samt till aflöning åt afdelningsområdesbefälhafvarne å fastlandet, och att det således är afsedt för årliga och ständiga utgifter. Utskottet säger också, att medels anvisande för nämnda ändamål måste anses oundgängligen behöfligt icke blott för nästkommande likasom för innevarande år, utan äfven för framtiden, och att därför ifrågavarande anslags öfverförande på ordinarie stat måste vara lämpligt. Dessa skäl äro verkligen så talande, att jag insett har att dertill tillägga, utan endast hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Rundbäck: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag måste ansluta mig till dem, som yrka afslag på utskottets hemställan i denna punkt. Jag anser nemligen, i likhet med de två förste ärade talarne, att denna fråga är för tidigt väckt. Ty för att ett anslag skall flyttas öfver på ordinarie stat fordras icke blott att anslaget skall fortfära, såsom här visserligen är förhållandet, enär det ej är tänkbart, att detta anslag skall kunna framdeles indragas. Men vidare bör man veta, huru stort anslaget behöfver vara, och att den sak, för hvilken anslaget är afsedt, blifvit organiserad och antagit fast och bestämd form. Vidare bör äfven på förhand vara afgjordt, huru anslaget skall i detalj användas, och slutligen bör Riksdagen hafva ett ord med i laget rörande fördelningen deraf; och i dessa fyra punkter anser jag, att ännu icke allt är färdigt så, som det borde vara. Först och främst tror jag icke att behöfvets vidd och storlek äro fullt och säkert bestämda. Till 1886 års riksdag

begärde Kongl. Maj:t för ändamålet 218,000 kronor. Riksdagen beviljade likväl då icke mer än 150,000 kronor. Dermed förklarade sig Kongl. Maj:t nöjd, så att regeringen till påföljande Riksdag begärde endast detta belopp. Det blef emedlertid då ytterligare ned-satt till 77,500 kronor, hvilket belopp nu begäres af denna Riksdag. Sålunda har Kongl. Maj:t tre år å rad äskat olika anslag för ifråga-varande ändamål. Och då vi nu vidare höra, huru som den förste ärade talaren ansåg anslaget böra förhöjas, så kunna vi häraf tydligen inse, att vi ännu icke riktigt känna anslagsbehovets storlek.

Hvad vidare organisationen af inskrifningsväsendet angår, är denna visserligen ej ännu afslutad, hvilket jag skall kunna, såsom jag hoppas, tydligt bevisa. Den 16 juli 1886 utfärdade Kongl. Maj:t en förordning, hvarigenom bestämdes huru riket skulle indelas uti inskrifningsområden, nemligen uti 31 inskrifningsområden, 51 bataljonsområden, 188 kompaniområden och ett obestämdt antal afdelningsområden, som dock antogs skulle blifva dubbelt så många som kompaniområdena, eller 376, hvilken siffra fullkomligt öfverensstämmer med den af 1882 års militärkomité upptagna. Och ännu i oktober 1887 bestämde Kongl. Maj:t, att samma förordning skulle gälla äfven för 1888; men nu ser jag icke af den kongl. propositionen någonting närmare nämndt om de 188 kompaniområdena. Det ser sålunda ut, som om den nye krigsministern vi fingo i oktober förlidet år hade haft en annan uppfattning än hans företrädare, och möjligen kan vår nuvarande krigsminister hysa ytterligare en annan åsigt. Vidare utkom den 4 september 1886 en armédagorder, huru befälhafvarne skulle fördelas på de särskilda distrikten, och då bestämdes bland annat, att för dessa afdelningsområden skulle förordnas dels öfvertaligt befäl, dels reservbefäl, dels åtskilliga i armén kvarstående officerare med skyldighet att ingå till förnyad tjänstgöring vid mobilisering och, om sådant folk icke finnes, andra lämpliga personer. Detta var en mycket viktig åtgärd, hvarpå äfven de föregående talarne fäst uppmärksamheten. Andamålet var nemligen att vid mobilisering hafva tillgång på reservbefäl, som ej drog ut i fält. Men uti den nu föreliggande kongl. propositionen står ingenting nämndt om detta befäl. Det ser alltså ut, som om den föregående krigsministern, hvilken varit med om att framlägga den kongl. propositionen, haft äfven i denna sak en annan mening än hans företrädare, och ännu hafva vi ej sett, hvilken åsigt härutinnan omfattas af den nuvarande chefen för landtförsvarsdepartementet. Slutligen hafva, i afseende å aflöningarna för inskrifningsbefälet, naturligtvis många ändringar i följd af Riksdagarnes olika beslut måst vidtagas. Sålunda utkom den 22 oktober 1886 ett kongl. bref, deruti bestämdes, att afdelningsbefälhafvarne skulle hafva i arfvode 200 och högst 250 kronor, och att det indelta kompanibefälet, som till inskrifningarna användes, skulle beredas en dagaflöning af 1 krona 50 öre året om. Hvad beträffar aflöningarna till beväringssataljonerna, så hafva de, grundade som de äro på fast stat, varit och förblifva desamma, så att om dem behöfver jag icke tala. Emellertid beviljade icke Riksdagen den summa, som behöfdes till bestridande af de utgifter, hvilka i 1886 års kongl. bref föreslagits, utan då

*Förhöjning
af anslaget
till indelta
arméns
befäls-
aflöning.
(Forts.)*

Förhöjning af anslaget till indelta arméns befäls- aflöning.
(Forts.)

måste Kongl. Maj:t tillgripa en annan utväg. Kongl. Maj:t använde då de beviljade 77,500 kronor dels till afdelningsbefälhafvarnes aflöning och dels till aflöning åt beväringens bataljoner. Men till det indelta kompanibefäl, som användes till inskrifningsväsendet, hade regeringen icke tillgång, utan tog penningar dertill från beväringens manskapets vapenöfningsanslag. Nu säger Kongl. Maj:t, att han nöjer sig med de 77,500 kronorna, men säger icke, huru de skola fördelas. Det ser därför ut, som skulle denna aflöning komma att utgå efter helt andra grunder, och säkert är, att aflöningarna till afdelningsbefälhafvarne äro i den kongl. propositionen satta väsentligt olika mot hvad som föreslogs i fjor och då fastställdes.

Häraf kunnen I, mine herrar, finna att den organisation, som ligger till grund för detta anslag, är långt ifrån ännu färdig. Och dessutom anser jag, att Riksdagen väl borde hafva något att säga rörande fördelningen af de medel, som här skulle anslås till den indelta arméns befäl. Kongl. Maj:t skulle nu i klump få ungefär 46,000 kronor att fördela efter eget behag, aldeles som ett extra anslag, men öfverflyttadt till ordinarie stat. Detta finner jag för min del icke vara lämpligt.

Jag anser sålunda hela frågan vara för tidigt väckt och måste på de skäl, jag nu anført, yrka afslag å så väl utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts proposition.

Herr statsrådet friherre Palmstierna: Den siste talaren framställde en del anmärkingar, som jag nu icke kan fullständigt bemöta, enär han åberopade en mängd generalorder och kongl. bref, som jag icke kan hafva i hufvudet. Jag vill blott nämna några saker och derigenom komplettera mitt förra anförande.

Hvad beträffar de 305 öfningsdagarna, som skulle ändras allt efter som vapenöfningarna utsträcktes, inverkar detta icke på ifrågasvarande anslag och är intet hinder för dess öfverförande på ordinarie stat. Ty dagaföningen och portionsersättningen beräknas alltid »förslagsvis» för så och så många dagar. Om således vapenöfningarna utsträckas, inskränkes de förslagsvis beräknade dagarnes antal i samma mån, och den besparing, som derigenom uppstår, går till hufvudtitelns allmänna besparingar. Skulle åter något fattas, får det tagas från dagaföningar, som besparats på andra håll.

Den siste talaren anmärkte, att Kongl. Maj:t för ifrågasvarande ändamål först begärde 218,000 kronor, men, sedan Riksdagen beviljat endast 150,000 kronor, vid påföljande riksdag äskade endast detta belopp, och slutligen, efter det Riksdagen nedsatt summan till 77,500 kronor, äfven åtnöjdes med sistnämnda anslagssumma och fann densamma tillräcklig. Att Kongl. Maj:t icke begärt mer än 77,500 kronor denna gång, är nog riktigt, men huru vida Kongl. Maj:t också är nöjd med detta belopp, är en annan sak. Om Riksdagen icke beviljar mer än ett visst belopp, kan Kongl. Maj:t icke säga, att han icke vill hafva anslaget, om beloppet skulle finnas otillräckligt, utan han får taga hvad som beviljas. Att, sedan Riksdagen förklarar sig för ett visst ändamål icke vilja lemna mer än ett visst belopp, Kongl.

Maj:t går ut derifrån, kan väl icke vara någon speciel anledning till förebräelse mot Kongl. Maj:t.

Om anslaget uppföres på extra stat, kan det beviljas det ena året och tagas bort det andra. Men af de ifrågavarande medlemmen är en stor del upptagen i gällande stater, och största delen afsedd till arfvoden åt afdelningsområdesbefälhafvarne, för hvilka ju en icke ringa del af Riksdagens ledamöter, särskildt af dem, som nu motsätta sig anslagets öfverförande på ordinarie stat, förklarar sig ömma. Detta anslag måste således alltid beviljas, och vid sådant förhållande måste det också vara lämpligare, att det finnes uppfördt på ordinarie stat än att det kvarstår på extra stat och oupphörligen kommer fram såsom ett trätöfrö inom riksdagen.

Hvad beträffar den siste talarens yttranden om inskrifningsväsendet, kunde jag ej följa med hans tankegång så noga, att jag kan bemöta allt hvad han derom yttrade. Jag tror icke att beträffande denna fråga någon skiljaktig uppfattning hos de senaste departementscheferna förefunnits. Så vidt jag vet, har den alltid varit densamma. Men här är icke fråga om kompanibefälhafvarne, utan endast om afdelningsområdesbefälhafvarne. Det är icke fråga om att bevilja i klump ett belopp af 46,000 kronor, utan just om att fördela detta belopp på de respektive regementena genom deras förvaltningsdirektioner.

Att olika personer mäst tagas i anspråk såsom afdelningsområdesbefälhafvare, är en nödvändig följd deraf, att Riksdagen icke beviljade det begärda anslagsbeloppet, 218,000 kronor. Om detta beviljats, hade det varit departementschefens afsigt att söka organisera ett särskildt beväringbefäl. Då anslaget icke beviljades till det begärda beloppet, utan af Riksdagen inknappades, måste i allt fall befälhafvare anskaffas. Beloppet af deras arfvoden bestämdes genom en enkel division till 200 å 250 kronor; och de olika regementenas chefer fingo söka från en mängd olika kategorier skaffa några befäls personer.

Här är ingen ändring afsedd eller ifrågasatt, utan det knappa anslag Riksdagen beviljat har endast uppdelats på bästa sätt på de särskilda afdelningsområdena. Men då dessa utgifter, för hvilkas bestridande anslaget beviljats, äro årliga och ständigt återkommande utgifter, som af Riksdagen pröfvats och gillats, bör också, efter hvad jag nu sökt ådagalägga, anslaget öfverföras på ordinarie stat.

Jag anhåller fortfarande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att beträffande nu föredragna punkt yrkats dels bifall till hvad utskottet deri hemställt, dels ock, af herr *Mankell*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag i afseende på denna punkt, som innefattades i den vid utlåtandet fogade, af herr N. Petersson m. fl. afgifna reservation.

Sedermera gjordes Propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

*Förhöjning
af anslaget
till indelta
arméns
befäls-
afstoring.
(Forts.)*

Afförande
ur riksstaten
af anslaget
till trossens
underhåll.
(Forts.)

2 punkten.

Herr von Hedenberg: Herr grefve och talman, mine herrar! Som denna punkt står i samband med 18:de och 19:de punkterna i betänkandet, torde det tillåtas mig att, när jag nu begärt ordet, få i mitt yttrande beröra äfven dessa punkter.

Från utskottets sida har aldrig varit ifrågasatt annat än att bifalla denna punkt, och det är endast ett ord, som står i klämman, hvilket jag skulle önska att det ändrades, för att beslutet i de af mig nyss åberopade båda punkter måtte komma att gå i den riktning, som ursprungligen var föreslagen. Kongl. Maj:t har begärt att åtskilliga anslag skola sammanföras till ett helt under benämning »till beklädnad och utredning m. m. för indelta infanteriet, Vermlands fältjägarcorpser och Jemtlands hästjägarcorpser». Dessa anslag äro: »till trossens underhåll 26,520 kronor», ett anslag under punkten 18 »för försvarsverket till lands i allmänhet», 55,000 kronor, och anslaget »till lif- och släpmonderingar vid rotehallsregementena och Vermlands fältjägarcorpser», kronor 304,063, hvilket allt tillsammans skulle blifva ett gemensamt reservationsanslag. Det är i afseende på detta anslags natur som jag velat yttra mig. Motsvarande anslag på 5:te hufvudtiteln är reservationsanslag, och jag vet verkligen icke huru man skulle bära sig åt vid flottan, derest icke anslaget der vore reservationsanslag. Detta har medgifvit att, då under dyra tider prisen voro höga och öfverbetalningar mäst ske på anslaget, man nu, sedan prisen nedgått, kunnat göra afbetalningar å skulderna. Någon del af skulderna kvarstår ännu, och jag förmodar att anslaget kommer att bibehållas vid hvad det är. Jag säger ännu en gång, att i annat fall skulle hela beklädnadsfrågan der förreccas på ett både för statsverket, men i synnerhet för sjötruppernas underhåll menligt sätt. Huru det kan vara vid armén vågar jag naturligtvis ej med visshet yttra mig om, men jag tror, att i följd af mängden utaf olika regementen, corpser och förvaltningsgrenar, man skulle kunna reda sig der äfven med ett fast anslag, men otvifvelaktigt ginge detta lättare för sig, om man hade frihet att röra sig inom anslagsbeloppet under flera år såsom ett reservationsanslag tillåter. Och då anslaget ej visat sig medgifva några öfverskott eller besparingar, kan jag ej finna några olägenheter, men väl alla möjliga fördelar af att det finge upptagas på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, eller såsom reservationsanslag, hvarom jag nu också vågar anhålla att proposition framställes.

Herr statsrådet friherre Palmstierna: I likhet med den ärade reservanten får jag anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Utskottet har visserligen varit med om att sammanföra de olika anslagen till ett enda, men utskottet har deremot ansett, att det icke vore af trängande behof påkalladt att gifva anslaget natur af reservationsanslag. Som jag emellertid tror, att Kongl. Maj:t har ganska goda skäl för sin proposition, ber jag att få framhålla dem, i förhoppning att kammaren skall finna dem vara giltiga. Anslagets förändring till reservationsanslag är lämpligt och påkalladt dels ur

administrativ synpunkt, dels ock i sparsamhetens intresse. Ur administrativ synpunkt sedt, är det ofantligt mycket beqvämare att handtera ett reservationsanslag än ett anslag af allmän natur. Den 31 december stänges kassan, men huru anslagen ställa sig vet man först i mars månad, då från de olika regementena inkommit redovisningar och dessa hunnits granskas. Under tiden sväfvat man i oro för huru det kommer att ställa sig och huru vida icke anslaget möjligen varder öfverskridet. Om detta sker, är nemligen icke godt att veta, emedan största delen utgår vid de särskilda regementena i form af ett visst antal öre pr tienstgöringsdag. Det beror således på huru många tienstgöringsdagar, som äro att beräkna såsom fullgjorda, och detta är mycket svårt att på förhand veta, såsom åter beroende på huru många som kommenderats på rekrytskolor och så vidare. Å andra sidan är det högst angeläget att få uttaga hela anslaget, då det är så knappt som detta, så att hela beloppet kan tillgodogöras. Och detta anslag är verkligen särdeles knappt. Hade Kongl. Maj:t sagt huru mycket som behöfdes, äfven under dyra tider, så hade anslaget blifvit större. Men det är här endast fråga om att sammanföra de tre anslagen, för att få det att gå i hop. Nu är det ständigt brist på ett, men öfverskott på ett annat af dessa anslag. Hädanefter skulle det ena hjälpa det andra. Har man ett reservationsanslag, så är det ur administrativ synpunkt mycket lättare. Då söker man det första året att skjuta undan de utgifter, som äro möjliga, och har sedan en liten del af anslaget såsom ett slags reservkassa. Detta är, hvad särskildt nu förevarande anslag beträffar, så mycket nödigare, som detta till största delen tages i anspråk för inköp af kläde och läder med flere artiklar af vexlande pris. Det är vid inköp af sådana artiklar af stor vigt att kunna möta de stigande pris på desamma, som kunna inträda, genom att om möjligt spara på reservationsanslaget under tiden och uppskjuta alla de utgifter, som icke äro för tillfället under prisstegringen absolut nödvändiga. Gå åter alla besparingar öfver till allmänna besparingarna på hufvudtiteln, kan man icke handla så, utan måste nödvändigt använda anslaget fullt under året. Detta ur administrativ synpunkt; men jag vill äfven påstå, att det i sparsamhetens intresse är mycket fördelaktigare att hafva ett reservationsanslag än annat anslag; och således borde det ock vara i Riksdagens intresse att biträda detta förslag. Det ligger i människans natur att man är mera sparsam, då man sjelf får disponera besparingarna till samma titel, i synnerhet när denna är knapp. Då vet man att man alltid har penningar kvar, när det blir oundgängligen nödigt att betala. Är det åter ett allmänt anslag, måste det användas till sitt fulla belopp år efter år, och man har inga besparingar att tillita. Enligt mitt förmenande är det, såsom jag vill påstå, ett afgörande bevis för att reservationsanslag äro i sparsamhetens intresse, att de gjorda besparingarna, som äro till förargelse för mången, icke hade funnits kvar, om det icke varit reservationsanslag, — ty besparingarna hade då år ifrån år ingått i hufvudtiteln's allmänna besparingar. Jag kan icke förstå den rädsla för reservationsanslag, som hos mången gör sig gällande, ty det är ju både ur administrativ synpunkt och i spar-

*Afförande
ur riksstaten
af anslaget
till trossens
underhåll.*

(Forts.)

Afförande ur riksstaten af anslaget till trossens underhåll. samhetens intresse fördelaktigt att hafva sådana anslag. Och detta skulle särskildt blifva fallet med anslagen till ifrågavarande ändamål, hvilka afse att handtera artiklar med vexlande pris. Med anledning häraf anser jag Kongl. Maj:ts förslag böra bifallas.

(Forts.)

Friherre Leijonhufvud: Denna fråga sönderfaller i två afdelningar. Den ena gäller att sammanslå dessa tre anslag, nemligen dels anslaget å 304,063 kronor till lif- och släpmanderingar vid rotehållsregementena och Vermlands fältjägarercoops, dels det under titeln »försvarsverket till lands i allmänhet» för underhåll af kapotter samt remtyg- och utredningspersedlar vid rotehållsinfanteriet utgående belopp, 55,000 kronor, dels ock anslaget till trossens underhåll, 26,520 kronor, eller tillsammans å 385,583 kronor. Anledningen till sammanslagningen har varit dels den större lättheten att redovisa, som derigenom uppkommer, dels den omständighet att två af dessa anslag varit i så måtto olika, att å det ena, det under anslaget för försvarsverket till lands i allmänhet uppförda beloppet till indelta arméns utredning, brist kommit att uppstå, medan det andra, reservationsanslaget till trossens underhåll, lemnat öfverskott af ungefär samma belopp — utan att dock bristen i det förra kunde fyllas genom öfverskottet i det senare i följd af anslagens natur af reservationsanslag. Då åtgärden att sammanföra dessa tre anslag ansetts vara fördelaktig ur räkenskapssynpunkt och för utgifternas lättare beräkning, hafva dessa skäl syntts statsutskottet tillräckliga för att tillstyrka denna åtgärd.

Frågans andra del gäller det nya anslagens natur. Jag vill gifva de båda föregående talarne rätt deruti, att hvarje anslag till underhåll af materiel kan bättre disponeras, om det har reservationsanslagsnatur, än om det är ett fast anslag, ty man kan då spara från det ena året till det andra. Men denna regel är icke alltid så afgörande, att man icke stundom kan reda sig äfven med fasta anslag. Jag tror att fördelarne särskildt i detta fall icke äro så särdeles betydliga eller öfvervägande. För öfrigt bör märkas, att anslaget till lif- och släpmanderingar är ojemförligt större än de båda andra, som endast utgöra omkring 80,000 kronor, medan det förra är å 300,000 kronor. Det synes således som det nya anslaget rätteligen borde få den natur, som tillhör det större anslaget. Anslaget till lif- och släpmanderingar har icke gifvit någon behållning, eller, om någon sådan uppstått, har den ingått i hufvudtitelns allmänna besparingar. Någon brist har förmodligen icke heller uppstått derå. Jag tror att, äfven om detta anslag blir fast anslag, arméförvaltningen skall med Kongl. Maj:ts medgifvande sköta det så, att det blir förståndigt skött. Det känner nog den nuvarande krigsministern. Vill Kongl. Maj:t i framtiden begära ett högre anslag, så vill jag icke sätta mig emot det; men då det möter så stor motvilja hos Riksdagen att ändra ett anslags natur, har statsutskottet tillstyrkt, att de små anslagen skulle till sin natur rätta sig efter det större. Jag anser emellertid saken icke särdeles vigtig i detta fall, ty jag tror att anslaget i alla händelser kan skötas väl. Jag anhåller om bifall till statsutskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr grefven och talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad, samt förklarade, efter att hafva upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

3—5 punkterna.

Biföllos.

6 punkten.

Friherre Leijonhufvud: Jag nödgas här anhålla om afslag å utskottets förslag och bifall till hvad Kongl. Maj:t begärt. Frågan om organisation af en fästningsartilleribataljon å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg, har, om jag minnes rätt, förevarit vid fem föregående riksmöten, hvadan den torde vara kammaren väl bekant. Jag vill nu endast påminna om ett par omständigheter, som tala för bifall till Kongl. Maj:ts proposition: den stora bristen på fästningsartilleri, som eger rum i Sverige; svårigheterna att vid Vaxholm placera trupper från fästningsartilleriet, hvilket i alla fall är nog fötaltigt i vår fältarmé och ej tål någon minskning. Vidare den olikhet i öfning och exercis, som eger rum mellan fält- och fästningsartilleri. Fältartilleriet har utan fråga vidsträcktare och mera komplicerade öfningar. Vid fästningsartilleriet åter äro kanonerna större och af en helt annan sort. Det fordras att manskapet inöfvas i skötseln af dessa, och detta gäller äfven specielt det yngre befälet och underbefälet, som icke lång tid får vara kvar vid fästningen, utan bytas om undan för undan. Befäl och manskap måste vara hemma i kanonernas skötsel, men lida brist på öfning deruti. Ammunitionen och dess tillverkning är olika vid detta artilleri och fältartilleriet — allt skäl, hvilka jemte flera andra, som äro framlagda af generalfälttygmästaren och bestyrkta af våra krigsministrar, tala för att denna fästningsartilleribataljon måtte snarast möjligt komma till stånd. På dessa skäl och på de grunder, som i öfrigt anförts vid frågans föregående behandling i denna kammare, anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

*Organisation
af en fäst-
ningsartille-
bataljon å
Vaxholm—
Oscar-Fre-
driksborg.*

Friherre Klinekowström: Jag bekänner villigt att jag är en oskyldig orsak till den hemställan om afslag, som Kongl. Maj:t här fått på sin proposition. I min motion vid denna riksdag har jag rörande denna punkt yttrat: »Mig synes alla skäl tala för ett afslag, för närvarande, på denna organisation, med alla deraf föranledda kostnader. Först i sammanhang med en allmän reorganisation af artillerivapnet, grundad på en omdaning af hela vårt försvarsverk i ett sammanhang, och detta på den nu bestående grunden — kan följdrigtigt den nu ifrågaställda artilleri-bataljonens uppsättning ifråga-

Organisation af en fästningsartilleribataljon å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg. (Forts.)
 komma. Jag anser att ett bifall nu till ifrågakvarande Kongl. Maj:ts förslag skulle kunna medföra ganska många olägenheter». Mig synas dessa skäl vara fortfarande verksamma och jag hoppas de nu äfven skola leda till samma mål. Det synes mig alldeles tydligt att, utan en reorganisation af hela artillerivapnet i vårt land, man icke kan rycka ut denna del deraf, som rör fästningsartilleriet på Vaxholm—Oscar-Fredriksborg, utan att möjligen verkställa en reorganisation, som sedan visade sig icke fullt passa in i den större och fullständigare, som då kan sättas i fråga. Jag vet icke om och när Kongl. Maj:t ämnar sysselsätta sig med dessa större organisationsfrågor. Chefens för landtförsvarsdepartementet yttrande nyss tycktes icke mycket syfta derhän, och jag beklagar, om så är förhållandet, både för landets och för dess försvars skull liksom ock för regeringens egen skull. På grund af de skäl, jag nu haft äran framlägga, får jag anhålla om bifall till utskottets förslag i denna och alla dermed sammanhängande punkter.

Herr Mankell: Det är nu fjerde eller femte gången, som Kongl. Maj:t framkommit med denna anslagsfördran, utan att likväl hafva dertill fogat några nya skäl eller ingått i något slags vederläggning af de skäl, som vid föregående riksdagar, då frågan behandlats, blifvit anförda mot bifall till densamma, hvilket samnerligen ingalunda varit ur vägen. Det må under sådana omständigheter icke förtyckas mig, om jag vidhåller mina förut i frågan yttrade åsigtter och upprepar de skäl, jag anført mot anslagets beviljande. ehuru jag dervid skall fatta mig kort, då jag förut flere gånger framställt dem i kammaren.

Lika med Kongl. Maj:t, tror jag, att det behöfves en särskild fästningsartilleribataljon på Vaxholm—Oscar-Fredriksborg och måhända äfven på Karlsborg, särdeles sedan man skilt detta slags artilleri från positionsartilleriet, hvilket jag anser böra tilhöra fältartilleriet. Men jag anser fortfarande, att Kongl. Maj:t bör hafva medel till bataljonens upprättande, utan att Riksdagen derom särskildt anlitas. Jag vill härvid icke hänvisa till de extra tillgångar, på hvilka jag flere gånger fäst kammarens uppmärksamhet, nemligen dels de betydliga allmänna besparingarna på fjerde hufvudtiteln, som uppgå till flera hundra tusen kronor årligen, dels de s. k. försäljningsmedlen, dels de kassor och fonder, som stå under departementets disposition, både i afseende på räntor och kapital. Dermed skulle regeringen dock kunna bestrida betydliga utgifter, och man kunde ganska väl tänka sig, att medlen skulle användas för detta ändamål.

Jag vill emellertid icke ifrågasätta, att man skall bestrida ordinarie utgifter med extra ordinarie tillgångar, utan jag påstår att det bör finnas ordinarie tillgångar för ifrågakvarande behofs tillfredsställande, och på dessa anhåller jag få fasta uppmärksamheten. Jag menar de besparingar, som, enligt den näst föregående krigsministerns eget medgifvande, skulle uppstå genom den nya organisationen af de garnisonerade trupperna. Jag kan icke neka mig nöjet uppläsa hvad nämnde krigsminister anförde i protokollet rörande statsregleringspropositionen vid 1885 års riksdag i sin der förekommande plan till

organisation af de garnisonerade truppernas aflöningsförhållanden o. s. v. Han säger der: »Sammanläggas de här ofvan under olika förutsättningar beräknade besparingar, komma dessa att uppgå till emellan 584,987 kronor 95 öre och 526,891 kronor 50 öre, och skola de sålunda i hvarje fall uppgå till mer än 500,000 kronor årligen, ett belopp tillräckligt stort, att ensamt för sig väl motivera de förändringar i grunderna för manskapets vid de garnisonerade trupperna anställning, tjenstgöring och aflöning, som af mig här ofvan blifvit ifrågasatta.» Med anledning häraf svarade Riksdagen i sin skrifvelse på följande sätt: »Då förenämnda föreslagna sätt för de garnisonerade truppernas antagande m. m. antagligen skulle i det hela åstadkomma betydliga besparingar, i förening med större tillgång vid krigstillfälle af öfvadt manskap, har Riksdagen, som nu ej beslutat någon ändring af dessa anslag, dock velat påpeka det, enligt Riksdagens tanke, önskliga deri, att förenämnda af chefen för landtförsvarsdepartementet omförmälda grunder för de garnisonerade truppernas aflöning, underhåll, tjenstgöringstid m. m. måtte vinna tillämpning så snart och i så vidsträckt mån, som förhållandena kunna medgifva.» Nåväl, dessa grunder hafva nu tillämpats i två år. Jag frågar då: hvar finnas besparingarna, och hvarför tagas de icke i anspråk för ifrågavarande ändamål? Jag har aldrig fått något svar på denna fråga och lär ej heller få det. Hvart taga dessa penningar vägen? Att besparingar genom den nya organisationen måste uppkomma, är i öfrigt själfklart derigenom, att ett vida mindre antal manskap ständigt måste hållas under fanorna, än då manskapet värfvades på 2 å 3 år samt utgjorde hela den befintliga stamtruppen.

Detta hvad penningefrågan beträffar. Att äfven manskap bör finnas, har jag likaledes haft tillfälle att visa. Manskap, som tjenstgjort inom stammen, skall enligt senast antagna värnpligtslag, vid härens mobilisering vara skyldigt infinna sig under hela värnpligtsåldern, under de tolf år den omfattar. Man skulle visserligen kunna invända, att besparingarna icke ännu kunna förefinnas till hela det beräknade beloppet. Men nog måste så mycket finnas, som här blifvit begärdt. Hela anslaget till de garnisonerade trupperna utgör omkring sju millioner, hvaraf komma på artilleriet omkring tre millioner. Afven om man antager att af besparingarna blott den proportionella andelen komme på artilleriet, så blefve det 200,000 kronor. Jag får derfor, med åberopande i öfrigt af de skäl, som blifvit närmare utvecklade vid föregående riksdagar, yrka bifall till statskottets hemställan i denna punkt.

Herr statsrådet friherre von Essen: Ingen riksdagsman, som under den senare tiden följt förhandlingarna rörande denna viktiga fråga, kan vara okunnig om den militära nödvändigheten af hvad Kongl. Maj:t begärt. Försök hafva visserligen gjorts att vederlägga skälen härför, men dessa försök hafva åter blifvit gång på gång vederlagda. Man säger, såsom en talare gjorde, att man skall invänta organisationens genomförande till dess den kan ställas i sammanhang med den väntade arméorganisationen. Jag hemställer om

Organisationdet kan vara klokt att ställa ifrågavarande organisation i beroende af en framtida fråga, som må hända icke löses på flera år. En annan talare sade, att man bör för organisationens genomförande använda besparingar dels, såsom han först angaf, på extra anslag, dels ock på reservationsanslag. Äro dessa anslag för stort tilltagna, så tillkommer det ju statsutskottet att tillse, att de nedsättas så att de motsvara behofven. Men detta är en annan fråga. Att nu ställa föreliggande fråga i sammanhang dermed synes mig föga lämpligt. Att åter invänta den tidpunkt, då man kan se hvilka besparingar som uppkomma genom det förändrade sättet för de garnisonerade truppernas anvärfning, är oklokt och ovisst, då man ännu icke vet, huru stora de blifva, och ännu icke resultatet annat än vid några få regementen visat sig, samt dessutom besparingarna icke kunnat uppgå till de beräknade beloppen, då en del af manskapet icke kunnat permitteras till följd deraf, att det icke fått arbete, utan fordrat att få återgå i tjänstgöring och få naturaportioner. Det synes mig således icke vara skäl att grunda en så vigtig organisation som den ifrågavarande på en så oviss tillgång. Det är just icke vanligt, att Kongl. Maj:t är efter år framkommer med ett förslag, som Riksdagen afslagit; och detta må nu vara Riksdagens åsigt, men de män, som hafva förtroendet att sitta i Konungens råd, få icke allenast tänka på att de skola stå till ansvar för en kommande Riksdag, utan äfven inför framtidens dom; och de dagar kunna komma, då en regering finge bittert ångra, om hon icke tillgodosett landets försvar, likasom de dagar kunna komma, då de män, som sitta i Riksdagen, finge ångra, att de motsatt sig anslag härför, och måste säga: »det är för sent!» Det är då åtminstone godt att kunna säga, att man gjort hvad man kunnat. Jag tillåter mig framhålla detta anslag, såsom ett af de vigtigaste på fjerde hufvudtiteln, och skulle önska att kammaren måtte bifalla detsamma.

(Forts.)

Grefve Klingspor: En ärad ledamot af statsutskottet har vid debattens början så tydligt och fullständigt behandlat denna fråga, att det må hända torde vara öfverflödigt att vidare upptaga kammarens tid med detta ämne; men jag anser förevarande fråga af den vigt, att äfven jag gerna vill draga mitt strå till stacken för att få den lyckligen löst, jag menar i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag.

Det har yttrats här, att några nya skäl nu icke blifvit förebragta. Då frågan stått på dagordningen under fyra å fem år, anser jag inga nya skäl vara behöfliga. De skäl, som föreligga, äro tydliga nog för att frågan bör lösas. Det anslag, som Kongl. Maj:t begärt, kan möjligen anses stort, och jag medgifver gerna att hvarje ökad utgift under dessa ogynsamma konjunkturen måste pröfvas med en viss betänksamhet; men det finnes omständigheter, då det kan vara bättre och med klok hushållning mera förenligt att äfven under brydsamma tider hellre lenna än åslå ett anslag. Vi hafva på anläggningen af Oscar-Fredriksborg nedlagt millioner och vi hafva ock därför fått en, som jag vill hoppas, stark fästning, men med afseende på försvaret är det beklagligt nog mycket öfrigt att önska beträffande så väl

antalet af officerare som menige, men synnerligast med hänsyn till antalet af officerare och deras anställning vid fästningarna.

Man kan icke beller säga, att vi för närvarande hafva ett ordnadt försvar vid Vaxholm—Oscar-Fredriksborg, men om Kongl. Maj:ts förslag går igenom, så få vi det. Genom bifall dertill skulle vi hafva tillgodogjort oss de många millioner, vi kostat på fästningarnes byggande, och jemför man det af Kongl. Maj:t begärda anslaget med dessa belopp, kan väl icke Kongl. Maj:ts förslag sägas vara så afskräckande, och är det så mycket mindre, om vi taga i betraktande faran af att hafva försvaret så ordnadt som det nu är. Om ofredens dagar komma och vi blefve nödsakade att låta kanonerna på Vaxholm—Oscar-Fredriksborg tala ett krigiskt språk, då skulle vi må hända dyrt få ångra, att vi ej nu velat offra våra penningar för att sätta vana och duglige män till att skydda och vårda denna vår dyrbara egendom. Derfor, mine herrar, låtom oss så enhälligt som möjligt lemna vår röst till det kongl. förslaget, visse om att det är en klok hushållning att offra denna skärf på vårt lands försvar. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Organisation af en fästningsartilleribataljon å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg.
(Forts.)

Herr von Baumgarten: Jag hade icke tänkt mig, att, när detta anslag vid flere föregående riksdagar af Första Kammaren endrätigt beviljats, en debatt härom skulle utspinna sig, så allmän som i dag. Min ärade granne till venster har konsekvent fullföljt den taktik, som herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet förtusade, att nemligen vilja organisera i basen men försumma i fronten sitt försvar. Förut ville han förorda en ökning af landstormen och nu vill han sätta sig emot en förstärkning af frontförsvaret, vårt viktigaste försvar.

Vi hafva visserligen artilleri, som kan användas för afsedda ändamål, nemligen reservartilleriet, hvilket Kongl. Maj:t också betänkt, då Kongl. Maj:t föreslagit att af reservartilleriet använda fyra kompanier till organiserande af en fästningsartilleribataljon. Jag tror för min del, att få anslag på denna hufvudtitel kunna bättre användas än anslag till detta ändamål. Ty hvem bygger t. ex. en fabrik, sätter upp dyrbara etablissement, skaffar sig utmärkta maskiner, men vill icke, när allt är färdigt, anskaffa folk för att sköta dessa maskiner och tillgodogöra sig det ändamål, som med verket afses? Så hafva vi dock handlat här. Vi hafva anskaffat en dyrbar materiel, men icke folk för att sköta densamma, ty vårt fältartilleri, om hvilket man alltid talar, är icke ämnadt eller lämpadt till fästningarnas artilleriförsvar. I detta som i alla andra afseenden är öfning nödvändig. Artilleristen måste känna till pjeserna för att kunna skjuta med dem, liksom den enskilde individen sitt gevär, för att kunna använda densamma, och det erfordras lika lång tid att öfva in en karl att skjuta med kanonerna från en fästning som att handtera ett gevär.

Nu har den ärade talaren sagt att det redan finnes medel till Kongl. Maj:ts förfogande att använda till detta ändamål. Jag undrar just hur det skulle se ut, om regeringen vågade på egen hand uppsätta en sådan fästningsartilleribataljon, och hvem kunde dessutom i dylikt fall garantera, att regeringen fortfarande skulle hafva att dispo-

Organisationerna öfver, eller riksdagen anslå, sådana anslag, att bataljonen kunde af en fästningsartilleribataljon å djerft, och att ingen krigsminister skulle våga utan Riksdagens samtycke uppsätta en sådan bataljon. För öfrigt, äfven om man härför Vaxholm— skulle kunna använda de garnisonerade trupperna, tror jag icke att Oscar-Fredriksborg. vi hafva sådant öfverflöd på manskap, att det vore skäl att på sådant sätt förskingra det vi hafva. De behöfvas nog mycket väl för det ändamål hvartill de äro afsedda.

Den talarens skäl äro sålunda för mig icke det minsta talande, utan tycker jag att så väl föregående talare som Kongl. Maj:t anför så tydliga och goda skäl, att det icke är vidare tvifvel underkastadt, att det skulle vara synnerligen ändamålsenligt och nyttigt att organisera denna bataljon, hvarför jag ock hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre Klinckowström: Jag trodde ej, att jag skulle behöfva uppträda ännu en gång, men herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har yttrat några tänkvärda ord, som jag ber kamraren taga vara på. Han sade först, om jag rätt uppfattat honom, att om statsanslagen äro för stora, så kan man ju göra besparingar och inskränka dem till siffran. Detta är mycket riktigt och en metod, som jag ständigt talat för. Finansministern sjelf har varit en mångårig ledamot af statsutskottet, och jag beklagar, att han icke der tillämpat dessa grundsatser på de ordinarie anslagen i statens budget. Hade han det gjort, tror jag att landet skulle vara honom mycken tack skyldig för inbesparingar på dessa anslag, och jag hoppas att ännu en gång få lyckönska honom till att vara ledamot af detta viktiga utskott för att der med sin rika erfarenhet, hemtad från statsrådsbänken, skänka landet åter många millioner på dessa anslag.

Herr statsrådet hade ett annat yttrande, som jag äfven ber att få att få taga fasta på. Han sade, om jag nemligen rätt uppfattat honom, att det vore svårt att bestämma utgifterna för de nyanvärfvade trupperna, ty enligt den regel, som rådde för dem, brukade de efter vissa års tjenstgöring tvångspermitteras för att söka sig arbete på annat håll. Vi fingo nu af herr statsrådet friherre von Essen höra, att denna nya grundsats, som den föregående krigsministern infört med afseende på artilleritrupperna, liksom åtskilliga andra af de garnisonerade trupperna, icke i tillämpningen lärer hafva lyckats bättre, än att dessa permitterade icke fått något arbete, utan man nödgats underhålla dem i kasernerna, ehuru de skulle vara permitterade. Så har jag uppfattat herr statsrådets yttrande. Detta ger vatten på min kvarn, ty då frågan afgjordes, var jag en ifrig motståndare mot denna tvångspermission, emedan jag förutsåg, att, såsom erfarenheten nu lärer visat, det ej skulle gå för sig att köra ut de värfvade på landsbygden, der de svärligen, i synnerhet under nuvarande förhållanden, skulle kunna érhålla arbete, utan skulle man nödgas antingen underhålla dem på kronans bekostnad eller låta dem falla fattigvården till last.

Friherre von Essen slutade sitt anförande med, att om vi icke nu votera för en rästningsartilleribataljon på Karlsborg och Oscar

Fredriksborg, så kunde det hända, att vid krigsfara denna underlåtenhet kunde få ganska ödesdigra följder, och återkastade herr statsrådet ansvaret därför på Riksdagen, i fall Riksdagen skulle afslå detta förslag. Jag vill ej ingå i någon militärisk kontrovers med herr statsrådet, som har ett helt annat departement än det militära, ehuru han för ögonblicket för dess talan, om hvem ansvaret närmast skulle drabba, om en så stor olycka skulle inträffa. Detta är nog svårt att säga. Jag tror dock, att Kongl. Maj:ts regering der vid lag får bära det största ansvaret till följd af sin underlåtenhet att i tid träffa sådan öfverenskommelse med Riksdagen, att en ny militärisk organisation af vårt försvarsväsen skulle kunna komma till stånd, hvarigenom sedermera sjelfva utförandet af detaljerna skulle mycket underlättas och kunna gå ganska fort för sig. Men om Kongl. Maj:t afser att i smyg bringa på oss en reorganisation af vårt försvarsvärk efter preussiskt mönster, så kan jag försäkra, att det svenska folket svåriligen lär gå in på en så misslyckad organisation.

Jag fortfar att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet friherre von Essen: Det kan nog vara angenämt för den senaste talaren att i detta stycke hafva fått rätt, så till vida, att det i denna tid mött svårigheter att permittera så mycket folk, som man beräknat. Man kan dock hoppas att denna tid, då det är så ondt om arbete, skall vara en undantagstid, och därför att det nu är svårt, är ej sagdt att det alltid skall så fortvara, men förhållandet kan ju vara en kort tids tillfredsställelse för den talaren, huru sorgligt det än i öfrigt må vara i öfrigt afseende.

Hvad beträffar beskyllningen, att under den tid jag deltagit i statsutskottets förhandlingar jag icke skulle tagit del i nedsättningen af några anslag, får jag förklara densamma bero på ett misstag. Jag har varit med om sådana nedsättningar flere gånger. Det är statsutskottets skyldighet att föreslå nedsättningar, der sådana kunna ske, och jag har ställt mig grundlagens föreskrift i detta fall till efterrättelse.

Hvad angår talarens anmärkning om underlåtenhet å Konungens rådgifvares sida att träffa öfverenskommelse med Riksdagen om en ny härorganisation, så vill jag fråga, hur det skulle vara möjligt för någon regering att träffa med friherre Klinckowström en öfverenskommelse, som skulle gillas af Riksdagen i öfrigt.

Jag hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Mankell: Det vore väl, om man vid diskussioner om vårt försvarsväsen i allmänhet ville undvika de patriotiska deklamationerna, hvilka ingenting bevisa, endast uppreta sinnena samt förråda svaghet hos den, som ej har något annat att anföra, utan i stället hölle sig till dylika diskussioners verkliga innebörd, nemligen penningefrågor och militära åtgärder. Vidare vore det lämpligt, om man icke, när en talare sagt »Guds fred», svarade »yxskäft», utan låte honom få svar på hvad han verkligen yttrat. De talare, som mot mig uppträd, tyckas hafva förgätit, att jag aldrig förnekat behöfvet af fästningsartilleribataljonen, utan endast påstått, att penningar utan

Organisation af en fästningsartilleribataljon å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg.
(Forts.)

Organisation af en fästningsartilleribataljon å Vaxholm.— Oscar-Fredriksborg.
(Forts.)

särskildt anslag måste finnas till den relativt lilla utgift, hvarom här är fråga. Tills nu har jag ej heller blifvit öfvertygad om, att så icke är fallet. Visserligen har finansministern gjort en antydning om, att den nya organisationen skulle vara så till vida misslyckad, att man måst hålla större del af manskapet under vapen, än man afsett. Men ingen utredning har dock blifvit förebragt derom, hvart de af den näst siste krigsministern omtalade besparingarna på en half million tagit vägen. En dylik utredning borde väl ändå föregå och anses nödvändig för ådagaläggandet af befogenheten af denna anslagsfordran, hvilken ju afser en ny organisation af en del af de garnisonerade trupperna. Det är detta jag alltid fordrat. Äfven om nu för tillfället en så stor besparing, som den af den näst siste krigsministern förespeglade, icke skulle hafva influtit, så är det dock ingalunda otroligt, att den i framtiden kommer att inflyta, och att Kongl. Maj:t således skall kunna uppsätta denna trupp med de omhänderhafda medel, som jag påvisat. Man har visserligen förnummit den invändningen, att Kongl. Maj:t icke utan Riksdagens hörande skulle ega rättighet att göra en ny organisation, äfven om penningar funnits, men äfven om detta varit händelsen, hade det ju stått Kongl. Maj:t fritt att härtill begära Riksdagens bifall, men utan att därför behöfva ifrågasätta något särskildt anslag. Jag vidblifver således min förut uttalade åsigt, att denna fråga icke är tillräckligt utredd, med afseende på dess ekonomiska del, och yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

Herr Casparsson: Den siste ärade talaren uttalade en varning mot »patriotiska exklamationer», ty, sade han, sådana äro egnade att uppreta sinnena. Jag får säga, att så långt trodde jag icke att vi skulle vara komna, att de skulle hafva den egenskapen att reta.

Hvad åter angår hans råd till kammaren, buru diskussionerna här borde föras, så tror jag, att kammaren i detta fall kan reda sig utan hans råd och anvisningar.

Beträffande sjelfva saken, så yrkar jag afslag på statsutskottets afstyrkande förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och sedermera derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

7—25 punkterna.

Biföllos.

26 punkten.

Anslag till
indelta
arméns och
Vermlands
fältjägare-
corps' vapen-
öfningar.

Herr Falk, Helmer: Det torde kunna tagas för afgjort, att Första Kammaren icke är sinnad att bifalla någon af förevarande motioner, och kunde det derför synas öfverflödigt att derom något orda. Men då man af betänkanudet finner, att samtliga utskottsledamöter från Andra Kammaren reserverat sig mot det resultat, hvartill utskottet i den 26 punkten kommit, och man sålunda kan befara, att utgången af frågan i den kammaren blifver en annan än i denna, och att frågans, afgörande följaktligen kommer att hänskjutas till gemensam votering, anser jag mig böra fästa uppmärksamheten på att det här gäller icke blott en penningefråga, utan äfven en konstitutionel fråga af stor vikt.

Såsom herrarne af utskottets betänkande inhemtat, har uti en i Andra Kammaren afgifven motion — i hvilken flere af kammarens ledamöter instämt — herr G. Andersson i Himmelsby föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att det nu utgående anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar måtte nedsättas till 800,000 kronor. Här är således fråga om en ensidig nedsättning från Riksdagens sida af ett anslag, som är anvisadt till uppehållande af ett viktigt statsändamål. Nu kan likväl fråga vara, om Riksdagen eger rätt till en sådan nedsättning. För min del vill jag uttala tvifvel derom, ty skulle Riksdagen hafva rätt att med t. ex. en tredjedel nedsätta ett sådant anslag, som det ifrågavarande, skulle Riksdagen naturligtvis äfven hafva rätt att nedsätta det med två tredjedelar och väl äfven att indraga anslaget helt och hållet, enär ingen lär kunna säga, hvar gränsen i sådant fall skulle dragas. Men, har Riksdagen rätt att indraga det anslag, hvaraf en vigtig statsinstitutions bestånd är beroende, måste Riksdagen hafva rätt att indraga anslagen äfven till *andra* institutioner, enär ej heller i detta fall det låter sig göra att uppdraga gränsen mellan det för Riksdagen tillätna och otillätna. Vore nu verkligen denna rätt Riksdagen medgifven, så vore ock vägen öppen för förvecklingar af den mest vidtgående art. Riksdagen skulle ju på denna väg kunna rubba hela statsförvaltningens gång genom att indraga anslagen till de funktionärer och institutioner, af hvilka hela statsförvaltningens gång är beroende. Jag hemställer till kammaren, om det icke vore regeringens oafvisliga pligt att tillbakavisa sådana försök, i fall de skulle göras, och i denna omständighet ligger, enligt mitt förmenande, ett alldeles tillräckligt bevis för ohållbarheten af den tolkning, som motionären synes vilja göra gällande rörande Riksdagens allena beslutande rätt öfver de ordinarie anslagen, emedan det *omöjligan kan vara den ena statsmagtens rätt att göra hvad som är den andras pligt att förhindra*.

Måhända invänder man, att korrektivet mot ett sådant missbruk af Riksdagens rättigheter ligger uti rätten att upplösa Riksdagen; men om man antager att efter upplösningen skulle återkomma en Riksdag med samma tänkesätt, hvilken Riksdag ju icke får upplösas förr än efter fyra månaders förlopp, hvilka korrektiv hade man då att tillgripa?

Anslag till indelta arméns och Vermlands fältjägare-corps' vapen-öfningar. Jag tror således, att en grundlagstolkning, som gifver upphof till sådana olösliga konflikter mellan statsmagterna, icke kan vara riktig.

Rätten att pröfva en framställd anslagsfordran och bevilja eller vägra densamma, den eger Riksdagen ensam alldeles oförtydbart; denna rättighet är klar och obestridlig, och ingen kan hålla mer på densamma än jag; men sedan en regeringens anslagsbegäran blifvit pröfvad, samt anslaget beviljadt och anvisadt å vederbörande hufvudtitel, så måste enligt min uppfattning Riksdagens uteslutande bestämmanderätt öfver detta anslag hafva upphört, och ett sådant anslag kan sedan ej rubbas utan *båda* statsmagternas beslut, emedan en sådan procedur som den, hvilken föregår ett anslags gifvande, måste anses såsom ett aftal emellan begge statsmagterna, som icke ensidigt kan af ena parten brytas. I sin motion har nu emellertid herr Andersson i Himmelsby föreslagit en sådan rubbning ensidigt från Riksdagens sida af anslaget till indelta arméns vapenöfningar, och jag har med detta yttrande velat uttala min protest deremot.

Hvad jag nu sagt gäller i hufvudsak äfven om herr Gumællii m. fl:s motion, som går ut på att Riksdagen skulle besluta, att regementsmötena för indelta armén skulle för nästa år helt och hållet inställas. Det faller ju af sig sjelft, att ett beslut i sådan riktning skulle innebära ett ingrepp uti den rätt att disponera öfver af Riksdagen beviljade anslag, som är Konungen ensam förbehållen, och jag hoppas att Riksdagen ej måtte göra sig skyldig till ett sådant ingrepp.

Hvad motionerna i öfrigt beträffar, så följer det ju af sig sjelft, att en minskning i anslaget till arméns öfningar också skall medföra en minskning i öfningarna, och jag hemställer till kammaren, om tiderna nu äro sådana, att man bör minska vår armés vapenöfning.

Jag har ej vidare att anföra än en hemställan om bifall till utskottets förslag.

Friherre Klinekowström: Jag skulle verkligen icke hafva besvärat kammaren med något yttrande i denna fråga, oaktadt jag är motionär i densamma, men min motion n:o 10, pag. 14, innehåller rörande denna punkt ett helt annat förslag, än vare sig statsutskottet eller reservanterna, så vidt man kan döma deraf att de uttalat sig i sin reservation, åsyftat med anslagets förändrande. Jag har nemligen sökt visa genom utdrag ur rikshufvudboken, att under de senare nio åren hafva så stora reservationer för hvarje år oupphörligen funnits på dessa anslag, att mig synts öfverflödigt att bibehålla det nu ifrågavarande anslaget såsom reservationsanslag, hvarför jag föreslagit att det med samma siffra, som för närvarande, skulle upphöra i 1889 års riksstat att vara reservationsanslag. Jag tycker verkligen, att jag har gifvit grundade skäl för mitt förslag, men reservanterna i statsutskottet hafva haft en annan mening i frågan. Dessa reservanter hafva nemligen delat sig, såsom herrarne se, i två olika grupper. Sju reservanter från Andra Kammaren hafva nemligen blott helt blankt reserverat sig, utan att angifva skälen,

men der finnas namn af den vigt och den tyngd, att det är skada, att de icke angifvit den rigtning, i hvilken deras reservation måste hafva gått. Deremot hafva fem ledamöter af Andra Kammaren inom utskottet, hvilka också visa fram namn af största vigt och värde inom Andra Kammaren, reserverat sig och motiverat sin reservation på följande sätt:

*Anslag till
indelta
arméns och
Vermlands
fältjägare-
corps' vapen-
öfningar.*

(Forts.)

»Oaktadt visserligen landets ekonomiska ställning nu är sådan, att man bör söka att inskränka statens utgifter, torde dock icke, utan men för ej mindre befälets än manskapets bibehållande och utveckling i krigsduglighet, de årliga vapenöfningarna kunna indragas eller i någon väsentlig mån minskas. Då emellertid å ifrågasvarande anslag årligen afsättas reservationer, och dessas sammanlagda belopp, enligt senast uppgjorda kapitalkonto till riksbuqvudboken för år 1886, uppgår till 302,190 kronor 20 öre, torde man, för att äfven här i möjligaste mån tillgodose behofvet af besparing, kunna för nästkommande år minska anslaget med nyss nämnda reservationsbelopp, så jemkadt, att anslaget kommer att sluta å jemnt tusental, genom hvilken åtgärd således något afbrott i de årliga vapenöfningarna icke behöfde ifrågakomma.»

Dessa fem reservanter hemställa därför, att utskottet borde hafva så formulerat sitt förslag:

»att, utan afseende å herr friherre Klinekowströms framställning, öfriga förevarande förslag må på det sätt bifallas, att anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar måtte minskas med 302,300 kronor och således uppföras i riksstaten för nästkommande år med 1,020,000 kronor.»

Jag kan icke neka, att det finnes mycket, som talar för denna åsigt, och när icke jag med min framställning lyckats vinna något understöd inom utskottet, så får jag förena mig med dessa fem reservanter och anhåller således om bifall till deras förslag. Derigenom skulle alls icke någon inskränkning i vapenöfningarna ske, men den onödiga reservation, som har fortgått under snart sagdt nio år och sålunda visat sig fullkomligt öfverflödig, minskas anslaget.

Erfarenheten har visat, att vapenöfningarna ändå kunna fortgå utan någon märkbar rubbning. Jag är utskottet tack skyldig för att dess majoritet icke har gått in på dessa förklaringar öfver grundlagen och Riksdagens konstitutionella rätt öfver anslagen, som den siste talaren här behagat ganska vidlyftigt utveckla. Utskottet har nemligen endast talat om landets ekonomiska ställning, hvilken utskottet icke ansett »så brydsam, att man genom indragning af eller minskning i ordinarie anslag, sådant som detta, skulle nödgas äfventyra landets försvarsförmåga.» Detta innebär, såsom ock riktigt är, att utskottet har lemnat obestridd Riksdagens magt öfver äfven de ordinarie anslagen, och den siste talaren borde på lediga stunder litet närmare studera, icke blott grundlagen, utan äfven de vittnesbörd om att Riksdagen vidtagit förändringar i ordinarie anslag, som tid efter annan förekommit i Riksdagens annaler, för att övertyga sig, att denna Riksdagens magt öfver de ordinarie anslagen, vare sig att öka, minska eller indraga dem, när det kan ske utan prejudice för tredje man, är obestriddlig.

*Anslag till
indelta
arméns och
Vermlands
följägare-
corps' vapen-
öfningar.*

På grund af hvad jag här haft äran i korthet anföra, får jag anhålla att, med afslag å utskottets framställning, de fem reservanternas i denna punkt inom utskottet gjorda hemställan om minskning af detta ordinarie anslag till 1,020,000 kronor måtte af kammaren bifallas.

(Forts.)

Friherre Leijonhufvud: Efter de bevis för behofvet af detta anslag, som den förste talaren lemnat, skall jag icke åter upptaga denna sak. Jag ber blott få fästa uppmärksamheten på, att den reservation, som finnes, icke är ämnad att stå qvar år från år. I allmänhet kunna utgifter till sådana ändamål, som det ifrågavarande, icke på öret beräknas på förhand, utan först sedan alla redogörelser från landsorterna inkommit till arméförvaltningen, kan man se, hvartill utgifterna gå. I allmänhet måste man akta sig för att öfverskrida anslaget, och redan af detta skäl uppstår alltid någon behållning. Ett annat skäl är, att Kongl. Maj:t önskar tidtals sammandraga en större truppstyrka till fältöfningar, hvilka särskildt för befälet och intendenturen äro af oberäknelig vigt, och då måste man hafva några besparingar att tillgripa, ty eljest finnas icke medel till dessa öfningar. Sådana öfningar äro i år redan anbefalda att ega rum i Upland och dertill kommer nog den nuvarande besparingen att åtgå, så att intet kommer att blifva qvar vid detta års slut. Hvad öfningarna beträffar, har redan en kompetent talare yttrat sig derom, hvartför jag icke har något i detta afseende att tillägga. Jag vill blott påminna om, att om de årliga regementsöfningarna inskränkas, kommer det att drabba icke blott trupperna, utan äfven i hög grad underbefälet och det yngre befälet. Den formella taktiken bör vara dem så förtrogen, att de ej behöfva offra någon särskild tid och uppmärksamhet på huru kompaniets eller bataljonens formeringar och manövrer skola utföras, utan böra dessa kunna ske alldeles mekaniskt. Endast derigenom blir så väl befäl som trupp i stånd att på bataljfeltet eller under kritiska stunder röra sig med lätthet, utan att fastheten i truppförbandet lider något afbräck. Men denna säkerhet i manövern vinnes ej utan arbete och kan äfven lätt förloras, om öfningarna upphöra.

Jag anhåller om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Mankell: Jag ber att äfven få understödja den senare reservationen, som af friherre Klinekowström förordades. Jag tror, att det är en ganska välbetänkt åtgärd under närvarande förhållanden, att försöka minska utgifterna på riksstaten, så vidt det utan olägenhet kan ske. Ty, om jag icke ser allt för orätt, så komma vi att nästa riksdag stå inför en brist i afseende på statsinkomsterna, som blir mycket större än den nuvarande. Såsom skäl härtill skulle kunna andragas många omständigheter, men jag ber blott få erinra derom, att de flesta statsinkomster, som härflyta af förbruknings-skatter, redan föregående år visat en betänkelig tendens till sjunkande; och, så vidt jag kan se, kommer detta sjunkande äfven under innevarande år att fortfara. Dertill kommer, att man föregående år hade öfverskottsmedel till att betäcka de öfverskridningar, som skett på

förslagsanslagen. Men sådana öfverskottsmedel tyckas hvarken detta eller nästa år komma att förefinnas. Jag tror således, att det vore ganska välbeträckt att vidtaga en sådan nedsättning, som här är föreslagen, allra helst som deraf icke följer någon förminskning i tiden för arméns öfningar. Man tager blott den besparing, som finnes, för att fylla anslaget. Den enda fara, som kan uppstå, är att följande år något litet kan komma att fattas i anslaget; men när det samma då fullt utgår till sitt verkliga belopp, så torde Kongl. Maj:t i fjerde hufvudtitelns extra tillgångar finna utväg att fylla bristen.

*Anslag till
indelta
arméns och
Vermlands
fältjägare-
corps' vapen-
öfningar.*
(Forts.)

De konstitutionella betänkligheter, som blifvit yttrade mot anslagets förminskande, på sätt föreslaget är, hafva af den föregående talaren blifvit bemöta. Jag tror att litet hvar i denna kammare känner, huruledes man vid flera föregående tillfällen nedsatt sådana anslag, som detta, och att Riksdagens rättighet i det hänseendet är alldeles obestriddig.

På grund af hvad jag nu anfört, ber jag att få yrka bifall till den senare reservationen af herrar N. Petersson, Liss Olof Larsson, A. P. Danielson, L. Jönsson och N. Andersson.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende å förevarande punkt yrkats dels bifall till hvad utskottet deri hemställt, dels ock, af friherre *Klinckowström*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herrar N. Petersson, Liss Olof Larsson m. fl. emot förevarande punkt afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

27 punkten.

Bifölls.

28 punkten.

Friherre *Leijonhufvud*: Jag anhåller att till denna punkt få föga ett tillägg. Förhållandet är nemligen det, att sedan betänkandet blifvit affattadt, har det befunnits, att några motionärer begärt lindringar i rustnings- och roteringsbesvären. Skulle dessa lindringar bifallas, så verka de förändringar i de ordinarie anslagen å fjerde hufvudtiteln och måste sålunda i denna punkt beaktas.

Jag anhåller alltså att till utskottets förslag få göra följande tillägg: »dock att statsutskottet må framdeles under Riksdagens lopp ega att föreslå de jemkningar i eller tillägg till de under fjerde hufvudtiteln upptagna belopp, hvartill Riksdagens blifvande beslut öfver till utskottet hänvisade motioner angående lindring i rustnings- och roteringsbesvären må föranleda».

*Öfriga ordi-
narie anslag
under fjerde
hufvudtiteln.*

Öfriga ordinarie anslag under fjärde hufvudtiteln
(Forts.)

Herr af Burén: Efter mitt förmenande måste det vara en stor skillnad mellan ett anslag, som efter sannolikhetsberäkningar uppgöres så, att det räcker till, och ett anslag, som man vet på förhand icke räcker till. Det måste vara föga angenämt för en departementschef att få sig anvisade en hel mängd förslagsanslag, som han måste årligen öferskrida med flere hundra tusen kronor. Så hafva förslagsanslagen på fjärde hufvudtiteln måst öferskridas med icke mindre än 561,725 kronor 12 öre för år 1886. Man svarar mig, att det gör ingenting, Riksdagen har *medgifvit* detta, och så har praktiserats under många år förut, men, mine herrar, detta *medgifvande* måste vara motbjudande och måste icke hvila på den fasta och säkra grund, hvarpå svenska riksstaten, uppgjord af svenska Riksdagen, borde och kunde hvila. Anslaget »rese- och traktamentspenningar» har år 1886 utgått med 139,628 kronor 26 öre och i medeltal för 5-årsperioden 1882—1886 med 126,000 kronor. men är nu i förslaget till blifvande riksstat upptaget till 70,000 kronor. Anslaget »ålderstillägg» har under år 1886 utgått med 14,300 kronor och under år 1885 med 16,999 kronor 99 öre, men är nu föreslaget till 10,000 kronor. Anslaget »mathållning för manskapet vid garnisonsregementena» har år 1886 utgått med 1,150,639 kronor 44 öre och i medeltal för 5-årsperioden 1882—1886 med 1,245,320 kronor, men är nu föreslaget till 1,132,000 kronor; således en skillnad af öfver 100,000 kronor. Anslaget »roteringsunderstöd» har under år 1886 utgått med 29,686 kronor 67 öre och i medeltal för 5-årsperioden 1882—1886 till 30,133 kronor; men är nu föreslaget till 12,500 kronor; således en öferskridning af mer än dubbla beloppet. Sådant är förhållandet med ifrågavarande förslagsanslag på denna hufvudtitel.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och sedermera på bifall till friherre *Leijonhufvuds* yrkande, att utskottets hemställan skulle bifallas med följande tillägg: »dock att statsutskottet må framdeles under riksdagens lopp ega att föreslå de jemkningar i eller tillägg till de under fjärde hufvudtiteln upptagna belopp, hvar till Riksdagens blifvande beslut öfver till utskottet hänvisade motioner angående lindring i rustnings- och roteringsbesvären må föranledas; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Anslag till fältartilleri-materiel.

29 punkten.

Friherre *Leijonhufvud*: Som herrarne finna, hafva samtliga ledamöter från Första Kammaren reserverat sig mot utskottets förslag i denna punkt, och såsom en af dem anhåller jag om afslag å punkten och bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Kongl. Maj:t har begärt 400,000 kronor till anskaffning af återstående fältartillerimateriel, under det statsutskottet har nedsatt beloppet till hälften. Såsom herrarne torde erinra sig, och jemväl finnes uppgifvet i Kongl. Maj:ts proposition, var hela behofvet 4,600,000 kronor, hvaraf 4,200,000 kronor hitintills äro anvisade. Då i fjor 800,000 kronor stodo kvar, begärde Kongl.

Maj:t, att 600,000 kronor skulle beviljas för år 1888, så att 200,000 kronor skulle kvarstå till följande år. Riksdagen deremot halfverade hela summan och anvisade för år 1888 endast 400,000 kronor, och de återstående 400,000 äro nu af Kongl. Maj:t äskade. Nu har utskottet föreslagit att ytterligare halfvera det återstående beloppet, så att 200,000 kronor skulle utgå i år, och 200,000 kronor möjligen någon gång framdeles. Detta är ett godtycke, som jag anser så mycket mera olämpligt, som det är angeläget att komma ifrån anskaffningen af fältartillerimaterielen och få öfvergå till det af friherre Klinckowström påpekade behovet att anskaffa nya gevär. Ty de, som vi nu hafva, och hvilka antogos för 20 år sedan, motsvara icke tidens anspråk. Vi måste således med snaraste anskaffa nya gevär. Betydliga penningssummor erfordras dertill, och för att det icke skall blifva ett evighetsarbete, är det af vigt att få börja ju förr desto bättre, och därför bör man redan i år afsluta denna anskaffning af fältartillerimateriel. Jag anhåller således om afslag å denna punkt och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Anslag till
fältartilleri-
materiel.
(Forts.)*

Friherre Klinckowström: Det är visserligen ett mycket beqvämt sätt att komma ifrån en så allvarsam fråga, som den om nya gevärs anskaffande, att, såsom friherre Leijonhufvud föreslog, man först skall bevilja hvad Kongl. Maj:t begärt för fältartilleriet, och sedan komma med de många millioner, som åtgå för anskaffande af nya gevär. Men jag har tagit mig friheten att redan i min motion framställa de skäl, hvarför jag anser, att nu borde endast hälften af hvad Kongl. Maj:t i denna punkt äskat af Riksdagen beviljas. Vi hafva så litet tänkt på, att vi äro icke blott i ett stort betryck, beträffande statens inkomster för närvarande, men landets ekonomiska belägenhet är sådan, att vi böra samvetsgrant, synes mig, söka göra de inknappningar och besparingar, som vi möjligtvis kunna göra på statsregleringen. Det har för mig varit regeln, hvarför jag här endast föreslagit hälften af hvad Kongl. Maj:t äskat, och jag ser med glädje, att detta har, tack vare den förseglade sedeln, blifvit äfven af statsutskottet tillstyrkt. Att det skulle så gå, därför är jag mycket tacksam, men att kammaren icke kommer att ställa sina tolf statsutskottsledamöter i minoriteten, derom är jag så öfvertygad, att jag icke en gång skall besvara kammaren med att begära votering i denna punkt.

Att frågan om anskaffning af nya vapen är ytterst angelägen, har jag redan omnämnt vid en, om icke två föregående riksdagar, och att Kongl. Maj:t ännu icke vidtagit några åtgärder i en så vigtig fråga, när man ser, att de flesta europeiska nationer med stora kostnader sysselsatt sig med att skaffa nya, tidsenliga infanterihandvapen, kan icke annat än förvåna hvar och en, som tänker i dessa frågor.

På grund af hvad jag nu i största korthet haft äran nämna, får jag vördsamt anhålla om bifall till statsutskottets förslag i denna punkt.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats

dels bifall till hvad utskottet deri hemställt, dels, af friherre *Leijonhufvud*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till friherre *Leijonhufvuds* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

30 och 31 punkterna.

Biföllos.

32 punkten.

Anslag till
infanteri-
ammunitions-
vagnar.

Friherre *Leijonhufvud*: Jag skall bedja till en början få anmärka ett tryckfel. Här står »*Intendenturbehof*» öfver punkten 32:o; men denna titel skall stå öfver punkten 35:o, ty den nu ifrågakörande punkten hör till *artilleribehofven*.

Vidare måste jag yrka, att de af Kongl. Maj:t begärda 30,000 kronor här måtte beviljas i stället för de af statsutskottet tillstyrkta 20,000 kronor. Jag ber att få draga kammaren till minnes, att då dessa infanteriammunitionsvagnar först skulle börja anskaffas, gjorde Kongl. Maj:t reda för förhållandet. 268 vagnar behöfdes till trupp-trängen, deraf funnos 100. 130 äldre vagnar skulle ändras och 187 skulle åtgå till ammunitionskolonnerna. Det är denna senare anskaffning och förändring, som nu pågår. Kostnaden var beräknad till 239,112 kronor. Deraf äro redan beviljade 90,000 kronor. Kongl. Maj:t begärde för det första året 60,000 kronor; men det nedsattes till 30,000 kronor, och sedermera hafva under hvart af två följande år beviljats 30,000 kronor. Ammunitionskolonnerna sammansättas egentligen af äldre infanteriammunitionsvagnar, hvilka skola dels förändras och dels kompletteras. Det är 11 kolonner, som erfordras, och deraf skulle nu anskaffas två för 30,000 kronor. Det går således icke fort, och genom den af statsutskottet föreslagna nedsättningen skulle det draga ännu längre ut med anskaffningen. Jag tror icke, att statens affärer, som naturligen åberopas, äro så dåliga, i synnerhet som vi nu fått höjda tullar, som skola gifva oss penningar, att det bör utgöra något hinder för att bevilja det begärda anslaget.

Jag får alltså yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre *Klinckowström*: Det är en egen tillfällighet att jag, som icke haft den äran att vara ledamot i statsutskottet, likvisst skall nödgas i denna kammare försvara utskottets förslag i åtskilliga punkter, bland annat äfven i denna. Oaktadt jag icke i denna fråga varit motionär, så går den in i de åsikter, jag hyser, att, under nuvarande svåra ekonomiska förhållanden i landet i allmänhet och särskildt i statskassan, det är skäl att inknappa på de utgifter, der sådant möjligen utan men för det hela kan verkställas, och det är säkert, att här förkommer ett sådant anslag. Här är fråga om att

inknappa endast 10,000 kronor på hvad Kongl. Maj:t begärt, och det tycker jag, att kammaren ändå skulle kunna gå in på. Dock har den siste talaren, som vi-känna är en fiende till tullskydd, funnit de väntade ökade inkomsterna af de tullar, som vi lyckligtvis nu hafva beslutit, vara ganska läckra, men, mine herrar, vi hafva icke sett resultatet deraf, och alldeles gifvet kommer icke resultatet att blifva så lysande, som många hafva förespeglat, både i den offentliga pressen och i kamrarnes diskussioner, utan dessa tullar komma att gifva vida mindre, än hvad man förespeglat, och dessutom hafva vi ännu icke dessa penningar i statskassan, och till dess synes det mig vara af minsta klokhets föreskrifvet, att vi åtminstone bespara, der besparas kan.

Det är på denna grund jag får yrka bifall till statsutskottets förslag om, att endast 20,000 kronor för år 1889 må anvisas till fortsatt anskaffning af nya och ändring af äldre infanteriammunitionsvagnar.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu föredragna punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels, af friherre *Leijonhufvud*, att kammaren, med afslag å hvad utskottet i förevarande hänseende hemställt, så vidt det skilde sig från Kongl. Maj:ts ifrågakarande förslag, skulle antaga detta förslag utan förändring.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på antagande af friherre *Leijonhufvuds* förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

33 punkten.

Herr Mankell: Jag har icke förut vid något tillfälle inom denna kammare uttalat mig angående Karlsborgs befästade, och detta därför, att jag trott, det mina åsichter i det hänseendet, åtminstone bland fackmännen, voro så väl kända, att jag icke behöfde för dem redogöra. Om jag nu bryter tystnaden, så är det därför, att jag tror mig förutse, att vi snart komma att stå inför en vändpunkt i afseende på vårt fästningsväsen, hvarigenom de grunder måste modifieras, som för detsamma hittills blifvit åtföljda.

Jag har alltid varit en varm vän af Karlsborgs befästade och af centralförsvaret med hvad dertill hörer samt därför vid många tillfällen fått lida mycken smälek, hvilket dock aldrig kunnat rubba mina åsichter i frågan. Men om jag varit det, så har det alltid varit under den förutsättningen, att Vaberget skulle indragas i befästningsrayonen, på det att Karlsborg skulle bliwa, icke endast en förrädsfästning, utan äfven en operationsfästning till stöd och tillflykt för armén, om densamma skulle drabbas af olycka, såsom fästningen ursprungligen var afsedd att bliwa. Om jag icke varit den förste, så tror jag dock, att jag varit bland de allra förste, som fäst uppmärksamheten vid nödvändigheten af Vabergets befästade. Jag har sedan i min ringa mån försökt arbeta för denna åsichts förverkligande, dels genom militära skrifter, dels genom motioner vid 1870 och 1871 års riksdagar i Andra Kammaren, och dels derigenom, att

*Anslag till
infanteri-
ammunitions-
vagnar.
(Forts.)*

*Anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.*

*Anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.*
(Forts.)

jag flere gånger förmått delegationer af statsrevisorerna att besöka Karlsborg och gå upp på Vaberget för att med egna ögon öfvertyga sig om nödvändigheten af dess befästning; och så ringa sympatierna hos somliga af dem än varit för hela Karlsborgssystemet, så hafva de dock icke kunnat neka, att Vaberget haft ett farligt och dominerande läge i förhållande till fästningen, hvilket äfven blifvit uttryckt i revisionsberättelserna.

Orsaken till Vabergets vikt är helt enkelt de stora och utvidgade skottvidder artilleriet på senare tider erhållit, äfvensom dess ökade krossningsförmåga, hvilket gör, att om en fiende på Vaberget kan uppsläpa några grofva kanoner, hvilket numerum ej är underkastadt öfvervinneliga svårigheter, så kan han derifrån nedskjuta en del af fästningsverken och förrådshusen och väsentligt försvåra garnisonens vistande inom den redan alltför tränga och af byggnader belamrade fästningen. Men äfven om han icke på Vaberget uppför groft artilleri, så kan han dock, om det icke befästas, på mycket nära håll bombardera Karlsborg, både från norra och södra sidan, och sålunda förminska dess hållbarhet samt tvinga den till snar öfvergång.

Vid sådant förhållande kan fästningen blott i ringa mån fylla sitt ändamål såsom förrådsfästning, men icke alls fullgöra sin rol såsom operationsfästning. Om deremot Vaberget intagits inom befästningsrayonen, blir resultatet helt annat. Först och främst betryggas fästningen såsom förrådsfästning; dernäst blir det omöjligt för fienden att på så nära håll, som eljest vore fallet, uppföra batterier till fästningens bombardering; och slutligen kan armén, i händelse af motgång, i dess granskap finna en säker tillflyktsort, der den icke kan instängas, emedan sjöförbindelserna alltid äro öppna, och der den således kan i trygghet afvakta bättre tider.

Detta stora mål kan vinnas genom relativt små uppoffringar. Hela den summa, som skulle behövas för Vabergets befästning, uppgår till 1,126,000 kronor, af hvilka 874,000 kronor skulle åtgå till ett större verk med tre jerntorn, och 252,000 kronor till en mindre, halfpermanent skans, hvartill kommer ett vidt omfattande system af fältbefästningar, som likväl först i krigstid skall ävåbringas. Dessutom har man visserligen äfven ifrågasatt, att ett ytterligare verk skulle anläggas norr om Karlsborg vid Hästebaeka. Men detta skall blott kosta 472,000 kronor. Och ett tredje verk på södra sidan vid Hammarnäset skall blott utgöras af fältbefästningar, som först vid krigsutbrott skola uppföras.

Herrarne torde finna, att dessa utgifter måste förfalla obetydliga i förhållande till det stora ändamål, som med dem skulle vinnas. Jag tror äfven, att tiden nu är särdeles gynsam för anläggande af dessa skansar på Vaberget. Ty sjelfva hufvudfästningen är nu slutet och har således redan uppnått en sådan grad af försvarsförmåga, att den kan tillakavisa ett anfall af fiendtliga afdelningar, som ej medföra belägringsartilleri, i följd hvaraf man med trygghet skulle kunna börja arbetena på Vaberget. Och jag tror, att tiden äfven därför vore gynsam, emedan man ännu för mycket godt pris

lärer kunna förvärfva den mark, på hvilken Vabergets befästning skulle komma att ligga.

För egen del anser jag äfven, att Vabergets befästande skulle kunna medföra besparingar, hvilka fullständigt uppvägede de utgifter, man eljest för hufvudfästningens fulländande måste underkasta sig, utan att derigenom i väsentlig mån öka dess hållbarhet. Ty jag kan icke finna annat, än att åtskilliga verk inom fästningen, som i så fall skulle vara nödvändiga, skulle kunna åtminstone uppskjutas till framtiden, om icke helt och hållet urakflåtas.

Å andra sidan, om icke Vaberget befästas, om Riksdagen för andra gången vägrar sitt bifall, och Kongl. Maj:t icke vidare förnyar sin framställning derom, då nödgas jag uttala ett i mångens tanke kanske väl hårdt omdöme, nemligen att större delen af de 8 å 9 millioner, som redan nedlagts på Karlsborg, vore om icke helt och hållet bortkastade, dock föga väl använda. Ty att för denna betydliga summa endast få en mindre förrädsfästning, som inom en viss kort tid kunde tagas af fienden, det vore en allt för stor kostnad mot en allt för ringa vinst.

Skulle den beklagliga eventualiteten inträffa, att anslaget till Vabergets befästande nu vägrades, då vågar jag anse det vara klokast att för en tid afbryta arbetet med Karlsborgs befästande. Ty det finnes i så fall flera viktigare befästningsföretag, hvilka i vida högre grad kräfva vår uppmärksamhet. Det erfordras ringa militärisk insigt att finna, det vi hafva tvenne punkter, som äro i hög grad blottade, om en fiende af en eller annan orsak skulle vilja anfalla oss, och dessa äro våra två viktigaste orter i socialt, ekonomiskt och politiskt hänseende, nemligen Göteborg och Stockholm.

Göteborg saknar helt och hållet befästningar och är alldeles öppet åt sjösidan, så att hvilken fiende som helst kan insegla och brandskatta staden. Hvad hufvudstaden beträffar, är förhållandet visserligen så till vida bättre, att inloppet är spärradt genom Oscar-Fredriksborg. Men det är ingenting, som hindrar en fiende att stiga i land till exempel vid Erstavik eller någon annan punkt i närheten af Stockholm och derifrån rycka in i den på landsidan alldeles öppna staden. Och jag betvivlar högeligen, att vår nuvarande ringa garnison med tillhörande beväring, äfven med användande af all tapperhet, skulle lyckas hindra sådant, om den ej kunde stödja sig på några enkla befästningar. Ett sådant landstigningsföretag skulle för öfrigt icke behöfva verkställas med någon större armé, utan kunna ske med en jämförelsevis mindre styrka, som med lätthet kan af fienden disponeras och öfverföras.

Det är således på dessa båda punkters befästande, som jag anser, att vi böra nedlägga de medel, som eljest skulle offras på Karlsborg, om icke det begärda anslaget till Vabergets befästande beviljas; och jag är så öfvertygad om nödvändigheten af dessa befästningsföretag, att jag skulle hafva motionerat derom vid denna riksdag, om jag icke sett, att Kongl. Maj:t velat göra ännu ett försök med Vaberget, hvilket jag icke genom andra förslags väckande ville motarbeta. Men är det så, att Riksdagen nu nekar anslag till befästning på

*Anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

*Anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.*

(Forts.)

Vaberget, så anser jag mig oförhindrad att nästa riksdag framlägga förslag i nämnda riktning, för så vidt ej Kongl. Maj:t sjelf gör det. Ofver hufvud måste beklagas den afvoghhet, hvarmed Riksdagen och ty värr äfven folket på senare tider betraktat befästningsväsendet. Denna afvoghhet har visserligen till en del haft sin grund i de missgrepp — jag tvekar icke att uttala ordet —, som af krigsstyrelsen flera gånger blifvit gjorda i afseende på vårt befästningsväsende. Men den har också sin grund i misstroende till fästningars förmåga i allmänhet, att skydda landet samt i någon mån ersätta de rörliga stridsmedel, som landet icke i tillräcklig mängd kan skaffa sig. I synnerhet för små stater, som icke kunna tänka på att i afseende på fältarméns styrka mäta sig med en öfverlägsen fiende, torde starka befästningar vara nödvändiga. Och jag vågar uttala den åsigten, att med inga penningemedel kan åstadkommas jemförelsevis så kraftigt verkande försvarsmedel, som med dem, hvilka användas till bekostande af ett ändamålsenligt fästningsväsende, det vill säga, till väl anlagda och rätt bygda fästningar.

Efter hvad jag sålunda haft den äran yttra, bör det vara klart hvart jag syftar. Jag gör dock icke något yrkande, men huru jag kommer att rösta, bör man kunna inse. Jag hoppas, att de åsichter, jag har yttrat och hvilka härleda sig från en djupt grundad öfvertygelse, icke skola tagas illa upp på ena eller andra hållet. Jag har icke haft för afsigt att klandra eller splittra krigsstyrelsens planer, utan blott velat fästa uppmärksamheten vid en lika allvarlig som öfverhängande fara för landet. Äfven om det blott gäller att försvara vår neutralitet, så är det klart, att det första som en främmande magt, hvilken vill kränka denna neutralitet, kommer att göra, blir att segla in till Göteborg eller att verkställa ett försök mot Stockholm, för att tvinga oss till de eftergifter han önskar. För min del anser jag, att faran med jemförelsevis ringa uppoffringar skulle kunna förebyggas, äfvensom att, om Riksdagen icke nu vill bevilja medel till Vabergets befästande, vi med det snaraste böra rigta våra ansträngningar på tillstopandet af nämnda båda farliga hål.

Jag slutar med att förklara, att, om jag nu äfven för denna gång röstar för Vabergets befästande, så sker det för sista gången, äfven som att jag, efter denna min förklaring, icke vidare anser mig bunden i det afscendet, utan bör hafva fria händer att arbeta för förverkligandet af de åsichter, jag ofvan haft äran framställa.

Friherre Leijonhufvud: Det fagnar mig att denna gång kunna till det mesta instämman med herr Mankell. Hvad han till en början sade beträffande vigten för de mindre staterna att begagna fästningsanläggningar till stöd för sina arméer, det se vi praktiskt tillämpadt inom alla mindre stater i Europa. Se vi på Danmark, så finna vi, att ehuru der pågår en stor politisk strid just beträffande befästningsfrågan, så äro dock alla, som anse, att Danmark kan försvara sig, ense derom, att Köpenhamn bör befästas. Det finnes nog också de, som säga, att Danmark icke kan försvara sig, men så dåliga patrioter äro vi väl icke, att vi skulle vilja säga något sådant om oss och vårt land. I Belgien hafva stora summor utgifvits på be-

fästningar, oaktadt landets neutralitet är garanterad af Europas stormagter. Likadant är förhållandet i Holland. I Rumänien har man nedlagt stora kostnader, användt många millioner på att befästa landets vigtigaste punkter, särskildt hufvudstaden. Hos oss deremot är med undantag för de båda gränsfästningarna, Karlskrona, som icke är fullbordad, och Stockholm, der det, såsom vi i dag redan hafva hört, fattas artilleri, landet alldeles öppet. Karlsborgs fästning är icke i det skick, att den skulle kunna försvaras mot ens en ströfcorps, om en sådan komme fram dit.

Förhållandet är, såsom herr Mankell riktigt sade, att Vabergets betydelse för Karlsborgs fästning vuxit ofantligt, sedan fästningen påbörjades. Det är alltjemt artilleriet som pådrifver befästningskonsten, och under de senaste 25 åren är det särskildt de refflade kanonerna, som tagit initiativet och angivit tonen. Det är nu 25 år sedan de först började användas. I 1866 års krig var det endast en del af preussiska arméns fältartilleri, som var försedd med sådana. Under 1870 års krig vore begge härarnes fältartilleri försedda med refflade kanoner men fästningarne endast ofullständigt. Vid Balkankriget vore på båda sidor en stor del kanoner slätborrade. Sedan dess har en stor förändring inträdt, och nu äro samtliga slätborrade kanoner kasserade och ersatta med refflade. Skilnaden mellan de båda slagen af kanoner är, att medan man med de äldre kunde skjuta på 4 å 5 tusen *fots* afstånd, kan man med de nyare refflade skjuta med full säkerhet på 4 å 5 tusen *meters* håll och med vida kraftigare projektiler, som hafva betydligt starkare genomträngningsförmåga. Denna förändring i artilleriets beskaffenhet har medfört en stor förändring i dess betydelse för så väl belägring som försvar af fästningar, så att man nu både kan och måste börja striderna på längre distans utanför fästningarnas vallar; man bör nemligen ej släppa fienden in på lifvet, så länge man kan hålla honom på afstånd och derigenom hindra hans skjutvapen att inverka förstörande på allt, som finnes innanför vallarne.

En fästnings murar kan man visserligen skydda medelst framför liggande jordvallar, så som också är antagen regel, och till en viss grad kan man äfven skydda besättningen medelst bombfria rum, men man kan icke hindra, att fästningen i dess helhet blir öfversållad med sprängprojektiler, som försvåra alla kommunikationer inom fästningen och högeligen hindra försvararne att utveckla hela sin kraft. Artilleriets senaste framsteg, hvilket just i detta hänseende, är af stor betydighet, är införandet af refflade mörsare till och med såsom fältpjaser. De gamla slätborrade mörsarne voro farliga nog, när deras bomber träffade målet. Men som träffsäkerheten var ringa, blef äfven deras verkan sällan af någon afgörande betydelse. De nya refflade mörsarne hafva visserligen ej samma träffsäkerhet som de refflade kanonerna; deras projektilers krökta bana och nästan vertikala nedslag gör, att den bestrukna delen af projektilens bana blir ganska ringa. Men det oaktadt har man kommit ganska långt i fråga om att träffa ett mål, som ej är af allt för ringa utsträckning, och å en fästning finnas alltid många byggnader och andra anläggningar, som kunna blifva föremål för bombkastning.

*Anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

*Anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.*

(Forts.)

Men det är icke nog härmed. På senare tid har man äfven lärt sig att till sprängladdning uti projektiler använda så kallad bris-santa sprängämnen, som verka vida kraftigare än vanligt krut, såsom dynamit och flera andra slag af nya utomordentligt kraftiga sprängämnen, hvarigenom verkan blifvit mycket förstärkt, och vare sig bomben slår ned i jorden eller på murade fästningsverk, gör den mycket större skada än förut. Allt detta gör att inom den nya befästningskonsten anses det som en regel att så sent som möjligt släppa fienden fram så nära fästningens slutna enceinte, att han omedelbart kan öppna sin eld deremot.

Hvad nu beträffar Vaberget, så upptogs inom den komité, som på slutet af 1860-talet behandlade planerna för Karlsborgs befästade, frågan om Vaberget och det erkändes, att dess betydelse var helt annan än vid fästningens anläggande. Då var, medan ännu endast slätborrade kanoner begagnades, ett berg beläget på 16,000 å 18,000 fots afstånd icke farligt, men sedan refflade kanoner blifvit införda, blef förhållandet annorlunda. Man kan från Vaberget se in i fästningen och således med sådan säkerhet dirigera skjutningen, att den kommer att göra vida större skada, än om projektilerna inkastades så till sägandes blindvis.

Vabergets inflytande på försvaret beror dessutom i lika om ej högre grad deraf, att hela den halfö, som inneslutes af å ena sidan Bottensjön och å den andra af Vettern och som sträcker sig från fästningen söderut omkring en mil, kan från sidan beskjutas från det å Bottensjöns vestra sida liggande Vaberget. Det är emellertid just på denna halfö, som vi böra möta fienden och i det längsta förhindra hans framträngande. Äro vi i besittning af Vaberget, då underlättas halföns försvar derigenom högelingen, men är berget i fiendens våld, blir han vida lättare i stånd att drifva oss ifrån våra der fattade positioner och drifva oss inom hufvudvallen. Äfven för detta yttre försvar bör således Vaberget befästas.

Att Vabergets befästade icke uppskjutes är dessutom af vigt derför, att der icke finnes någon jord, utan all jord som der behöfves måste uppskaffas nerifrån. Vid Hästebacka, vid södra ändan af den omnämnda halfön, finnes deremot godt om jord på stället, och ett fältverk kan der uppkastas, om ej det permanenta verk, som der är föreslaget, ej hunnit fulländas, men så är ej fallet å Vaberget, der berget ligger i dagen öfver allt, hvarför ock den jordmassa, som der behöfves, måste dittransporteras från långa afstånd. Till skansen på Vaberget äro derjente jern torn föreslagna för att skydda de kanoner, som till dess försvar böra der uppställas. Ett förslag dertill är redan uppgjort, såsom af herr Mankell omnämnts, men det måste ännu en gång genomgås, innan det utföres, ty man måste då se till, att de nyaste och i möjligaste mätto billigaste konstruktionerna antagas.

I afseende på sjelfva fästningen återstå ännu ej obetydliga arbeten, men deribland är ett, som ej kan eftersättas, nemligen ett stort kruthus. För öfrigt fattas der åtskilliga rum för besättningen, skyddsvallar för slutvärnet och trävallar inom fästningen; der fattas slutningsmurar eller jernpallissader mot sjösidan, för att hindra en

stormning derifrån; der fattas ett verk vid ena stranden m. m. Men af detta är kruthuset det absolut viktigaste och kommer nu att i år påbörjas. Antagligen kommer detta kruthus med de arbeten, som dermed sammanhånga att upptaga 3 å 4 års arbete, om ej större anslag än de senare åren beviljas. Sedan detta kruthus blifvit färdigt, vill jag, om jag har något med saken vidare att göra, föreslå att öfvergå till de framskjutna verken och låta det, som i öfrigt återstår inom vallarne, anstå till dess Vabergsverket är färdigt.

*Anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.*
(Forts.)

Jag anhåller att kammaren ville behjerta detta, och måste uppriktigt beklaga att Karlsborg på senare åren af Riksdagen blifvit så styfmoderligt behandlad, hvilket gjort mig mer än någon annan ondt. Jag vill slutligen tillägga, att här behövas åtskilliga andra befästningar i vårt land, om hvilka det dock nu icke är tal, men hvilka i hvarje annat land redan skulle hafva ifrågakommit till utförande.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Adelsköld: Denna fråga är visserligen så fullständigt utredd af de föregående talarne, och de andragna skälen äro så talande för ett anslags beviljande till Vabergets befästande, att jag icke har mycket att tillägga.

Man har emellertid måhända icke nog bjert framhållit vigten af Vabergets befästande på den grund, att detta berg ligger så nära sjelfva fästningen, att en fiende, om han lyckats sätta sig fast på denna plats, kan med sina kanoner bstryka ej allenast hela fästningen och förstöra allt inom densamma, utan han beherskar på samma gång hela trakten, så långt hans kanoner räckta, och kan derigenom hindra all tillförsel och undsättning så väl från land- som sjösidan. Innehafva vi deremot Vaberget sjelfva, kunna vi från detta berg som ligger omkring 300 fot öfver Vettern, bstryka hela landet rundt omkring Karlsborg och derigenom hindra fienden att sätta sig fast på närmare håll, än utom skottvidden af Vabergets kanoner, d. v. s. på minst $\frac{1}{2}$ svensk mils afstånd. Vaberget spelar således samma viktiga rol i Karlsborgs försvarssystem som Mont Valerien i Paris.

I militäriskt hänseende äro skälen således så öfvervägande för Vabergets befästande, att jag i egenskap af f. d. artillerist, anser Karlsborgs värde såsom fästning derpå helt och hållet beroende. Utom de fortifikatoriska finnes det ytterligare ett par skäl, som jag skall be att få anföra, och som tala för att befästningen verkställes i närvarande ögonblick. Aldrig har det nemligen varit billigare pris på såväl arbete som de materialier, hvilka erfordras för denna befästning. Vi veta ju alla att arbetslöshet för närvarande råder i landet. Det har ju gått så långt, att deputationer infunnit sig hos hans excellens statsministern och öfverståthållaren här i staden för att begära offentliga arbetens påbörjande, och så är förhållandet öfverallt. Det vore således äfven på denna grund fördelaktigt, om arbetena på Vaberget kunde komma i gång och derigenom bereddades sysselsättning åt många, som nu gå sysslolösa.

En föregående talare har meddelat att jord till vallar saknas å

Anslag till Karlsborgs fästningsbyggnad. Vaberget, hvilket föranledt att man bestämt sig för pansartorn af jern eller stål. Äfven dessa materialier betinga i närvarande stund ett synnerligen lågt pris på världsmarknaden. Jernet spelar vid pansarbefästningen den vigtigaste rolen, och dess i närvarande tid ovanligt låga inköpspris är ju äfven ett skäl att så fort som möjligt företaga befästningen, hvilken i alla fall för eller senare *måste* ske.

(Forts.)

Jag får för min del på det varmaste tillstyrka anslaget till Vabergets befästande och jag hoppas, att Första Kammaren icke motsätter sig hvad Kongl. Maj:t nu begärt.

Friherre Klinckowström: Äfven jag har under flere riksdagar delat den öfvertygelsen, att vilkoret för att Karlsborg skall kunna existera såsom fästning, är, att äfven Vaberget befästas jemte några omkringliggande punkter. Då jag likväl vid denna riksdag föreslagit en nedsättning i det af Kongl. Maj:t begärda anslaget till Karlsborgs fästningsbyggnad, äro skälen dertill af rent finansiell och ekonomisk natur. När våra finansiella resurser inom statsverket äro af den sorgliga beskaffenhet, hvarom äfven vittnar Kongl. Maj:ts nädiga proposition om statsverkets tillstånd och behof, att Kongl. Maj:t, för vinnande af jernvigt emellan inkomster och utgifter, föreslagit dels en beskattning på sådana njutnings- och födoämnen, som tillhöra den fattigare befolkningen inom landet, dels upptagande af särskilda lån för att bestrida statsverkets utgifter och dels att man skulle tillgripa en för särskilda ändamål afsedd fond för statsverkets behof, har jag trott att man på flere af de utaf Kongl. Maj:t propo- nerade anslagposter kunde utan fara för närvarande göra diverse besparingar. Det är denna åsigt, som föranledt mig att yrka afslag på de af Kongl. Maj:t begärda 50,000 kronor till Vabergets befästande. Det vore mycket större skäl att använda den summa, som komme att beviljas, på en fästningsbyggnad, som redan pågick, än att använda den till en befästning, som icke ens blifvit påbörjad.

Det är på denna grund som jag, biträdd uti min åsigt af statsutskottets flertal, vågar anhålla om bifall till statsutskottets förslag i denna punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, som öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på nu föredragna punkt yrkats dels bifall till hvad utskottet deri hemställt, dels, af friherre *Leijonhufvud*, att kammaren, med afslag å hvad utskottet i förevarande hänseende hemställt, så vidt det skilde sig från Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag, skulle antaga detta förslag utan förändring.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på antagande af friherre *Leijonhufvuds* förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

34—38 punkterna.

Biföllos.

39 punkten.

*Ifrågasatta
åtgärder till
stärkande
af rikets
försvar
mot norr.*

Herr Nyström: Det finnes kanske åtskilliga, som anse det egen- domligt att jag, såsom ganska mycket främmande för militärväsendet, sökt utreda frågor, som röra denna hufvudtitel. Det anses kanske icke heller lämpligt, att jag, genom min motion i denna fråga, ingått på åtskilliga saker, som måhända endast borde framställas af mili- tärer, såsom dertill mera vuxna. Men jag ber dock, mine herrar, att i en så vigtig sak, som denna, hvilken rör stärkandet af vårt försvar emot norr, I täcktens medgifva, att jag, troligen den sista riksdag jag bevisar, måtte få yttra några ord, och jag ber att I välvilligt måtten lyssna till hvad jag nu kommer att säga.

Man påstår, att den svenska nationen behöfver ett krig för att rätt förstå att uppfatta sin frihet och sjelfständighet, samt att en eller annan landsdels borttagande skulle vara nödvändigt för att nationen en gång må vakna till insigt derom, att det är nödvändigt att *Sverige i sin helhet* bevaras. Allt hvad man strider om under såväl denna som andra hufvudtitlar, är småsaker, jemförda med den nu före- liggande frågan. Jag har alltid varit med om att stärka vårt försvar såväl till lands som till sjös, och jag har kommit till den åsigten, att det svenska lejonet, som, enligt skaldens ord, soffer »med öppna ögon», icke får så slumra in, att nationens kraft blir försvagad och någon tanke på sjelfständighet icke mera finnes. Med min motion har jag åsyftat att bidraga med några upplysningar rörande de i försvarshänseende mest blottade delarne af vårt land. Det är denna norra del af Sverige, som är mig kär, och som helt säkert glider ur våra händer och varder oåterkalleligen förlorad om icke några all- varsamma åtgärder vidtagas för dess befastande. I veten, mine herrar, att mycket har förändrats under de sista 30 åren, och icke minst har detta varit förhållandet med nordliga Sverige. Då man för 30 år sedan reste utefter gränsen emot vår östra granne, fans ingenting, som egentligen kunde gifva anledning till oro för Sverige och dess nordliga provinser. Men huru hafva förhållandena nu gestaltat sig? Är icke vår ställning sådan, att det är nästan omöjligt att bevara vår sjelfständighet emot vår östra granne, om han en gång gör en påtryckning under ett blifvande krig, äfven om vi vilja bevara vår neutralitet? Med största lätthet skall denna nordliga pro- vins intagas, och det är derföre jag anser, att våra krafter i öfre Norrland ovilkorligen böra stärkas. Det är icke, såsom en föregående talare yttrat, ensamt Göteborg och Stockholm, som behöfva befastas, utan detta är förhållandet kanske i ännu högre grad med de nord- liga delarne af landet. Vi måste, det medgifver jag, stärka såväl landt- som sjöförsvaret, men krafterna räcka icke till allt hvad vi vilja, derföre måste vi först taga hvad som är angelägnast, och det är just stärkandet af de norra orternas försvar. Nu anser jag, för min del, att med de inskränkta tillgångar, hvaröfver vi för närvarande dispo- nera, vi kunna måhända reda oss med vår närvarande försvarsstyrka af omkring 150,000 man samt vårt sjöförsvaret. Ty vi kunna väl få an- taga att en under sommartid anfallande fiende, måste taga i betrak- tande att vi möjligen kunna få en allierad stormagts flotta till hjälp;

*Ifrågasatta
åtgärder till
stärkande
af rikets
försvar
mot norr.
(Forts.)*

och vidare att Sverige, utom öfre Norrland, icke gerna kan med någon utsigt till framgång anfallas vintertid i anseende till rådande naturhinder. Det är således de nordligaste delarne af landet, som äro i största fara och måste försvaras. Såsom det nu är, kan en öfverrumpling ske i Norrbotten inom 24 timmar. Endast genom en kanonbåt och den i Uleåborg förlagda kasererade styrkan, hvilken på mindre tid än 12 timmar kan vara öfver på svensk område och slå läger utanför Luleå, äro de nordliga provinserna med sin nuvarande stridskraft bringade i fiendens hand. Går denna sedan på jernvägen upp till Gellivara, klyfves länet och dess försvarskrafter i tvenne delar, och allt vidare motstånd är omöjligt. Den östra grannen kan tvinga oss således till hvad som helst. Vi måste därför, om den ena eller den andra stormagten tager t. ex. en kolstation på svenskt område, antaga att vår nordligaste landsdel befästes och kanske vid fredsslutet för alltid behålles. Detta är orsaken hvarföre jag ber eder, mine herrar, se till att det nödvändigaste göres, innan det blir för sent.

Hela Europa står rustadt och slutet blir väl ett förfärligt krig, hvars följder ingen kan beräkna. Folken kunna icke längre uthärda detta beväpnade tillstånd och hvad blifver väl då följderna? Våra försvarsanstalter emot norr äro, såsom vi veta, alldeles otillräckliga och fordra skyndsamt förstärkning. Jag har för flera år sedan hos vederbörande gjort en anhållan i detta syfte, men utan resultat. Jag är emellertid icke så hopplös som friherre Klinekowström, hvilken vid sistlidne riksdag sade, att han trodde, att Sverige icke skulle kunna försvara de nordliga delarne af riket, och han ansåg därför, att man borde lemna dem såsom ödemarker, oförtjenta af både kommunikationer och annat. Han sade vidare, att Ryssland kunde lemna oss för Norrbotten någon kompensation (ersättning) i annat land. Jag ber nu den ädle friherren, med de stora kunskaperna och den vidtöfamtande militära verksamheten, säga mig, hvori denna kompensation skulle bestå? Ehuru jag icke är militär, anser jag, att Sverige mycket länge skulle kunna försvara äfven dessa sina nordliga provinser. Det är en modlöshet utau all like, som tror, att öfre Norrland icke kan försvaras utan bör lemnas bort utan strid. När Finland skulle försvaras och när Ehrensvärd anlade Sveaborg, då var det icke fråga om någon sådan inskränkning uti uppoffringar, som nu tyckes vilja råda. Hvad hade likväl folket för tillgångar då emot nu? Jag anser att Sverige bör söka försvara hvad det har och icke uppgifva modet och framför allt icke lemna sina anhöriga i de norra delarne af landet uti sticket. Hvilken skam har det icke varit för hela Sverige, att Finland lemnades utan något egentligt understöd i tid. Ännu i dag komma tårarne i ögonen på gamla personer, som tala om dessa strider. Denna fråga är därför synnerligen allvarsam, och jag ber eder, mine herrar, att I gören hvad som står uti eder magt för att bevara öfre Norrland!

Dertill fordras enligt mitt förmenande, endast tre saker, hvilka helt säkert icke öfverstiga Sveriges tillgångar. Det ena är, att norra stambanan framdrages med största möjliga skyndsamt, ty denna bana är ytterst nödvändig för att förena den försvarsstyrka, som

finnes i Norrbotten med Sveriges öfriga försvarsstyrka. Vi gå miste om våra bästa krafter genom emigration, ifall befolkningen icke har den tron, att det dock finnes en möjlighet att försvara oss. Det är dock så stäldt i norra delarne af landet, att det icke finnes en enda kanon, icke någonting, som kan vara en hjälp till att försvara dessa orter emot fienden, och man kan under vintertid icke heller erhålla någon lämplig materiel på flere månader, om så skulle en gång behövas. Man kan därför säga, att denna del af landet är lemnad så godt som åt sitt öde.

*Ifrågasatta
åtgärder till
stärkande
af rikets
försvar
mot norr.
(Forts.)*

Med den erfarenhet, som jag har om öfre Norrland, jag har nemligen under 30 år tjenstgjort äfven såsom afvittringsstyresman i Norrbotten, kan jag säga, att Norrbotten i naturrikedom fullt kan jemföras med hvarje annan provins, kanhända äfven med Skåne, samt att denna nordliga landsdel därför ock är värd ett försvar. Der finnes en utmärkt bördig jord, fiskrika elfvar och ofantliga skogar, som kunna giwa en storartad rörelse, jernberg, hvars like icke finnes i hela världen, och hvaraf utländingen nu tyvärr skördar vinsten.

Mine herrar, det är icke meningen med dessa ord, att göra något yrkande i anledning af utskottets förslag, ty jag är såsom tillfreds med hvad utskottet i sin kläm hemställt. Det är såsom en slags officiel uppgift på, att undersökningar för detta ändamål pågå och att det kan vara att hoppas, att ett förslag i samma ämne snart är att emotse. Mitt uppträdande i denna fråga har endast varit, att väcka kammarens uppmärksamhet på denna allvarliga fråga. Jag ber, mine herrar, att I icke måtten försumma »försvaret emot norr»!

Friherre Leijonhufvud: Jag kan naturligtvis icke klandra herr Nyström därför, att han här så lifligt yttrat sig för försvaret af de nordliga länen af Sverige, ty jag tror att det är fullt berättigadt för den, hvilken kan tänka sig möjligheten att få sluta sitt lif, icke såsom svensk utan såsom finsk eller annan magts undersåte. Det är vanligen så, att när två stora stater slås, få de mellanliggande mindre staterna betala fiolerna. Detta kan äfven hända här.

Hvad nu den föreliggande saken beträffar, vill jag blott upplysa att högre officerare af generalstaben och fortifikationen förliden sommar gjort vidsträckt vandringar och rekognosceringar i dessa trakter, icke blott, såsom här påpekats, i och för kommunikationsväsendet, utan för att afgifva ett fullständigt utlåtande angående vårt »försvar mot norr». Hvad Kongl. Maj:t med anledning deraf ansett sig kunna göra, derom är jag deremot för närvarande icke i tillfälle lemna någon upplysning.

Friherre Klinckowström: Efter som herr Nyström behagat interpellera mig i fråga om mina förut uttalade åsigt rörande försvaret af Norrbottens län, får jag bedja honom hafva godheten att genomläsa förhandlingarna i denna kammare, när betänkanterna — ty de voro flera — rörande den olycksaliga Luleå—Ofotenbanan förelägo inför Riksdagen. Vid dessa tillfällen framlade jag nemligen mina åsigt rörande svårigheten, ja måhända omöjligheten för oss att under nuvarande förhållanden försvara Norrland, i fall Ryssland skulle vilja eröfra denna vår landsdel.

*Ifrågasatta
åtgärder till
stärkande
af rikets
försvar
mot norr.
(Forts.)*

Men när herr Nyström nu anser det vara för oss under alla förhållanden möjligt att försvara Norrbottens län, så vill jag, i hvad på mig ankommer, hos Hans Maj:t Konungen underdånigst rekommendera honom till generalbefälhafvare i norra militärdistriktet, hvars nuvarande generalbefälhafvare lär snart skola afgå.

Herr Nyström: Friherre Klinckowström behagade icke svara på min fråga. Jag bad honom nemligen uppgifva, hvari den kompen- sation skulle bestå, som vi skulle få i stället för det förlorade öfre Norrland. Men härfpå fick jag icke något besked. Emellertid be- gagnar jag tillfället att tillägga några ord.

Friherre Klinckowström omnämnde den olycksaliga Luleå—Ofoten- banan. Denna jernväg har jag aldrig förordat, och detta af tre skäl. Det ena, det nationella, var att jag helst önskade, att ett svenskt aktiebolag skulle åstadkomma jernvägen från Luleå till Gellivare, hvarigenom inga politiska farligheter skulle hafva uppkommit, men svenske män fått drifva rörelsen och tillvarataga de rika tillgångar, som nu gå till utländingar, så att vi af dessa tillgångar icke hafva den ringaste fördel. Det andra skälet var det ekonomiskt origtiga i att medelst Luleå—Ofotenbanans anläggande till Norge låta från Jukkasjärvi, 13 mil från norsk kust, bortföra våra rika malmtillgångar derstädes utan att regeringen betingat oss den ringaste fördel deraf. Det tredje skälet var rent politiskt, nemligen att koncession för an- läggande af en jernväg från Gellivare till Norge icke hade bort med- gifvas förr än vi hannit någorlunda ordna vårt försvar i de norra orterna och vi fått norra stambanan färdig.

Till ett betryggande försvar i Norrbottens län fordras tre saker. Det första är såsom nyss nämndes norra stambanans skyndsamma framdragande. Det andra är att svenska Riksdagen jemte regeringen gent emot Norge uppställer den ovilkorliga fordran på större lik- ställighet brödralanden emellan med afseende på skyldigheten att med trupper bispringa hvarandra i händelse af krig. Denna unionella fråga har jag gjort till föremål för en särskild motion och torde därför i sinom tid åter få tillfälle att närmare yttra mig derom. Det tredje vilkoret för ett betryggande försvar i Norrbottens län är att regeringen låter anställa grundliga undersökningar rörande lämpligaste sättet för landets befästande. I första rummet synes det mig att dit bör för- flyttas det i Hernösand förlagda batteriet, som der är till ingen nytta. Man skulle derigenom åtminstone skydda sig för en öfverrumpling vid inloppet till Luic elf, den största af våra floder. Detta torde icke vara så kostsamt. Något bör i alla fall göras, och framför allt bör man dit anskaffa lämpligt materiel. Det ofullständiga försvar, som för närvarande finnes i denna nordliga landsdel, gagnar föga om intet göres för dess förstärkande.

Jag är säker på, att Norrlands stridbara ungdom skall kämpa så godt och modigt som möjligt för att bevara Sveriges urgamla fri- het, men icke kan man begära, att den utan någon ändamålsenlig plan och utan hopp på framgång skall onyttigt uppoffra sig. Föga skall den ock kunna uträtta, om icke i farans stund undsättning kan i rätt tid sändas. Hade vi norra stambanan färdig och kunde på-

räkna broderlig kraftig hjälp från Norge, så att en tillräcklig styrka kunde i händelse af behof uppställas i Norrbottens län, då behöfde vi icke frukta några annekteringsplaner af vår östra granne, ty jag tror, mine herrar, att vårt försvar är tillräckligt, om det placeras, och kan snart förflyttas der det bäst behöfves.

*Ifrågasatta
åtgärder till
stärkande
af rikets
försvar
mot norr.
(Forts.)*

Herr Cederberg: Friherre Klinckowström yttrade bland annat, att han ville hos Hans Maj:t Konungen förorda den siste talaren till generalbefälhafvare i norra militärdistriktet. Då Konungen i en sådan fråga som denna svårligen lär taga råd af andra än sina lagliga rådgifvare, så synes detta yttrande innebära att friherre Klinckowström redan skulle vara utsedd till Konungens rådgifvare. Om så skulle vara förhållandet, får jag gratulera friherre Klinckowström — men beklaga oss!

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, och utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan bifölls.

40 punkten.

Friherre Leijonhufvud: Jag har egentligen begärt ordet för att bespara motionären besväret att göra det.

Jag är nemligen i tillfälle att upplysa, att Kongl. Maj:t tagit den sak, hvarom motion nu föreligger, i öfvervägande och lär vara beredd att bevilja eller föreslå någon ökad ersättning åt de värnpligtige, som hafva långt att färdas till platsen för inskrifning eller vapenöfning.

Jag hoppas att denna förklaring skall för motionären vara tillfyllestgörande.

Herr Nyström: Med anledning af det knapphändiga och ofullständiga i statsutskottets svar på min motion hade jag väl tänkt bemöta detsamma samt tillika ämnat, i fall herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet nu vore närvarande, af honom begära den upplysning, som friherre Leijonhufvud nyss behagat meddela. Då jag nu emellertid fått den upplysning, att Kongl. Maj:t numera tagit denna fråga i öfvervägande, och således vunnit hvad jag åsyftat, skall jag visst icke besvara kammaren med något yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, bifölls utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 6 och 7 innevarande mars bordlagda betänkande n:o 4, angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

*Om ersättning
åt värnpliktig
för
inställelse till
vapenöfning
m. m.*

*Ifrågasatt
bevillnings-
avgift af
telefon-
innehafvare.*

1 punkten.

Friherre Tamm: Kommunikationsväsendet synes vara en ganska ömtålig punkt att beröra, vare sig det gäller att befordra personer eller varor eller, såsom nu, meddelanden mellan olika orter. Jag föränledes till den uppfattningen deraf, att för lidet år gjordes åtskilliga framställningar om nedsättningar i järnvägstaxan. Nedsättningar skedde. Derpå följde petitioner till en del af samma personer, hvilka förut hade gjort framställning om dessa nedsättningar, men sedermera blifvit missnöjda med dem. Deraf följde interpellationer och riksdagskrifvelser. Samma svårighet tycks hafva mött, när det gält att utfärda bestämmelser angående postverket, ett ämne, som snart torde upptaga kammarens uppmärksamhet.

Nu gäller frågan telegraf- och telefonnärättningen. Det är icke första gången denna fråga är dragen under Riksdagens behandling. Vid två föregående tillfällen hafva motioner här blifvit framlagda om utverkande af större frihet i telefonanläggning och telefonverksamhetens bedrivande. Då var det fråga om att för staten förvärfa monopol eller åtminstone så mycken höghetsrätt att staten skulle ega bestämma, huruvida telefoner skulle få anläggas. Riksdagen medgaf icke detta utan anhöll hos Kongl. Maj:t, att inga hinder, åtminstone icke flera än nödvändigt vore, måtte läggas för telefonverksamhetens fria utveckling. Det synes mig dock icke vara alldeles obefogadt att tänka sig, att det i statens hand bör vara koncentreradt eller åtminstone bestämdt, hvilka telefonanläggningar skola få ske eller icke böra uppsättas. Ty nu är detta faktiskt ett monopol för telefonbolagen, hvilka, med andras uteslutande, lära kunna taga om hand hela telefonväsendet inom ett samhälle. Men skall ett monopol tilldelas, förefaller det mig rigtigast, att detta då besittes af staten. Vid de tillfällen, då dessa frågor förevo inom Riksdagen, förutsades från myndigheternas sida, hvad följden skulle blifva, i fall staten icke skulle få en uteslutande rätt att bestämma öfver telefonverksamheten. Man ansåg då, att brist skulle uppstå i telegrafverkets inkomster, och att verket skulle lida skada derigenom att vid bristande telefonledning menlig kontakt skulle åstadkommas på telegrafledningarne. Detta har också verkligen inträffat.

Bevillningsutskottet säger med afseende på den ekonomiska förlust, som telegrafverket lider af telefonanläggningarne, att någon utredning icke blifvit framlagd. Jag erkänner, att en sådan fullständig utredning icke blifvit framlagd. Men deremot är ett meddelande härom lemnadt i en från trycket utkommen och på telegrafstyrelsens föranstaltande utgifven brochyr, af hvilken framgår, huru stor minskningen vid åtskilliga telegraflinier varit året näst efter telefonliniers anläggande derstädes. Så visar sig till exempel med afseende på linien Bollnäs—Söderhamn, att efter anläggande af telefonlinier minskningen utgjort 52 procent, å telegraflinien Ronneby—Karlskrona 27 procent o. s. v. Här af torde kammaren finna att verkligen en ganska stor minskning i telegrafverkets inkomster inträffat, hvilken minskning uteslutande är beroende på den inhemska telegraferingen. Utskottet åberopar, att vid föregående tillfällen sådan nedsättning i telegraf-

verkets inkomster förekommit, utan att man då misströstad om möjligheten att åter kunna uppbringa dem. Men den stora skillnaden råder mellan de perioder, hvilka af utskottet äro riktigt antydda, och den nu varande, att, då förut den in- och utländska telegrafinkomsten samtidigt minskades, det nu uteslutande är den *inhemska* telegraferingen, som lemnar deficit, medan inkomsten af den utländska telegrafvexlingen, om ock obetydligt, *ökats*.

Med afseende på telegrafverkets ätgörande i denna sak framställdes vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition i Andra Kammaren i ett anförande, som blef till bevillningsutskottet öfverlemnadt, den beskyllningen mot telegrafverket, att det sofvit, och att till följe deraf dessa olyckliga förhållanden inträffat. Bevillningsutskottet har med andra ord, om ock i en artigare form, dock framställt ungefär samma beskyllning, då utskottet meddelar, på hvilken tid telefonverksamheten här först började, men jemväl vid hvilken tid telegrafstyrelsen första gången gjorde sin framställning i ämnet, och utskottet säger derjemte, att telegrafstyrelsens chef vid till honom gjord framställning förklarar intet hinder möta för anläggande af telefon på enskild väg. Detta är visserligen sant. Men så skedde, emedan telegrafstyrelsen måste vara angelägen derom, att någon verklig erfarenhet i detta ämne kunde vinnas, och det svar styrelsen sålunda afgaf, lemnades till tjänstemän inom telegrafverket, hvilka erbjödo sig att tillsammans med andra personer avvägbringa enskilda företag, afseende anläggning af telefon. Med afseende på tiden, då telegrafstyrelsen gjorde sin framställning till Kongl. Maj:t, tror jag, att man saknar skäl att deri rigta någon förebräelse mot styrelsen, om man härmed jemför den tid, då andra länder erhöllo sina lagstadganden i förevarande ämne. Det var nemligen dels före och dels straxt efter telegrafstyrelsens ifrågavarande framställning som inom andra länder hithörande lagbestämmelser blifvit gifna. I Schweiz började man redan år 1878 att väcka fråga härom, och 1880 fick detta land sin lagstiftning i ämnet, och sedermera hafva öfriga länder fortgått att utfärda lagbestämmelser angående telegrafn och telefonen ända till och med år 1886. Vi hafva här i Sverige således icke varit så på efterkälken, som det af utskottets yttrande skulle kunna framgå.

När så nu inträffat att telegrafverkets inkomster icke räcka till att bestrida dess utgifter, så måste naturligtvis på ett eller annat sätt medel anskaffas till fyllande af denna brist. Det är gifvet, att, om Riksdagen så önskar, anslag kunna lemnas för att fylla denna brist. Men då blir ju alltid den naturliga följden deraf den, att andra personer i sjelfva verket få betala för att dessa telefonbolag utan förlust skola kunna drifva sin verksamhet eller hafva detta beqväma kommunikationsmedel. Mig vill det synas lämpligare, att de, som hafva åstadkommit denna minskning i statens inkomster, också drabbas af ersättningsskyldighet. Deri torde icke ligga någon orättvisa. Mot detta förslag hafva emellertid mycket betydliga protester höjts inom nästan alla landsdelar, och pressen har vetat omtala, huruledes åtskilliga riksdagsmän från sina hemorter erhållit framställning om att motarbeta denna telefonskatt. Men hvilka äro de, som gjort dessa framställningar? Om jag fattat meddelandena

*Ifrågasatt
bevillnings-
afgift af
telefon-
innehafvare.*
(Forts.)

*Ifrågasatt
bevillnings-
avgift af
telefon-
innehafvare.*

(Forts.)

rätt, är det telefonbolagen och i några fall enskilda telefonabon-
nenter, hvilka sålunda anropat sina riksdagsmän om hjälp till beva-
rande af denna fördel, som de under de närmaste åren åtnjutit icke med
stöd af gällande lag utan i följd af brist på lagstiftning i detta ämne.

Vill man nu icke i likhet med utskottet införa en sådan beskatt-
ning af telefonen, så har utskottet angifvit några andra vägar, hvarpå
det ansett, att den nu uppkomna bristen skulle kunna fyllas.

Utskottet säger, att man kan indraga telegrafstationer. Ja, väl.
Under de närmast förflutna åren har också Kongl. Maj:t begagnat
sig af denna utväg och indragit åtskilliga stationer. Men detta kan
icke obegränsadt fortgå, ty jag förmodar, att äfven de, som nu icke
önska den föreslagna skatten, icke skola vilja efterskänka statens
skyldighet att underhålla telegrafen, derföre att det genom denna är
möjligt att få meddelanden befordrade på ett så tryggt sätt, som icke
medelst telefon kan ske. Detta beror dels på det sätt, hvarpå
telegram öfverföras, dels ock derpå att ett telegram sedermera kan
genom kollationering styrkas, hvilket icke är möjligt vid den munt-
liga telefoneringen. Denna utväg återstår således att i någon mån
indraga de telegrafstationer, som icke bära sig. Men i någon större
omfattning kan detta icke ske med trygghetens bevarande.

Utskottet föreslår vidare, såsom ett sätt att få telegrafverkets
inkomster och utgifter att gå ihop, att sammanslå post- och
telegrafverken. Detta kan väl vara möjligt att verkställa, men denna
sak torde erfordra en ganska vidlyftig utredning, innan en sådan
hopslagning af Riksdagen kan beslutas, och jag vill i detta fall
erinra om, huru olika generalpoststyrelsens och telegrafstyrelsens ut-
låtanden i denna fråga varit, då den vid föregående tillfällen stått
på dagordningen. Det torde blifva för långt att nu ingå i en redo-
görelse för detta, men så mycket kan jag erinra, att, när poststyrelsen
ansåg att derigenom stora besparingar kunde göras, af telegrafsty-
relsens utlåtande framgick att så icke skulle ske.

En annan utväg, som af många blifvit föreslagen och förordad,
är att nedsätta telegramportot, och derom har Riksdagen äfven gjort
framställning till Kongl. Maj:t, emedan man trott, att genom ned-
sättning af portot telegramvexlingen skulle så ökas, att inkomster
och utgifter skulle bättre balansera hvarandra. I de länder, som
gjort sådant försök, har, åtminstone under den första tiden, resultatet
icke utfallit gynsamt. Man ser af en telegrafstatistik, som meddelats
af den internationela telegrafbyrån, huruledes t. ex. i England, der
under år 1885 beslut fattades att nedsätta telegramtaxan från 1 sh.
för 20 ord till 6 pence för 12 ord, detta experiment, långt ifrån att
lemna öfverskott, följande året föranledde en ganska stor brist. Ty
under det att engelska telegrafverket under de närmast föregående
åren hade lemnat betydliga öfverskott ända till 8 millioner francs
och 1885 4 millioner francs, så blef det år 1886 en brist på 228,000
francs, uppkommande icke af minskning i inkomster, ty de blefvo
nästan större, utan af högst betydligt ökade utgifter. Det är nemligen
tydligt, att med en större freqvens kostnaderna för telegrafverket
måste ökas, emedan expedierandet af en mängd telegram icke kan
skötas af samma personal, som expedierar ett mindre antal, i motsats

mot hvad förhållandet är med postverket, der samma personal kan expediera ett ganska betydligt ökadtt antal försändelser. Vidare framgår af denna statistik, att just de länder, som hafva lägsta portot, också hafva största bristen i telegrafverkets budget. De flesta länder hade före år 1886 häri brist, så t. ex. Belgien om 810,000 francs, Nederländerna om 884,000 francs, hvilka länder hafva lägsta telegramportot. En liknande erfarenhet angående verkan af nedsättning i telegramportot har erhållits från Norge, der under första månaden af detta år just en sådan taxa varit tillämpad, som den svenska Riksdagen hos Kongl. Maj:t i fjor begärde blifva antagen för oss, och har det visat sig, att visserligen telegrammens antal högst betydligt ökats, men att inkomsten likväl icke uppgått till hvad den var samma tid året förut, utan att dock hafva nedgått så mycket som norska telegrafverket antagit skulle ske.

Här i Sverige vill man nu icke medgifva något monopol, och jag föreställer mig att man icke med fullkomligt blida ögon skulle motse möjligheten af att få lemna ett särskildt anslag för att fylla telegrafverkets nu uppståndna brist. I andra länder har man beviljat sådana anslag eller ersatt bristen, under det man samtidigt för statens räkning fordrat monopol på anläggning af telefoner eller derpå lagt en särskild skatt, hvilken utgår på olika sätt i olika länder, såsom man kan af den framlagda kongl. propositionen inhenta. Skall nu skatt verkligen af telefoninnehafvare upptagas, så synes det mig att den form, som förekommer i den kongl. propositionen, torde vara den lämpligaste såsom drabbande på ett rättvist sätt alla sådana telefoner, som äro afsedda att mot betalning betjena allmänheten och dessutom verka så, att de konkurrera med telegrafverket. Utskottet anser visserligen att telefoner, som endast anläggas för att i städerna befördra kommunikationen mellan de olika delarne eller de inom staden boende personerna, icke borde drabbas af den föreslagna beskattningen, därför att de icke konkurrera med telegrafverket. Jo, de göra verkligt det, derigenom att i de flesta fall sådana telefonnät äro satta i kommunikation med andra städers telefonnät genom särskildt anlagda ledningar. Det vill synas mig, att denna skatt, sådan den af Kongl. Maj:t är föreslagen, icke borde, såsom man menar, verka hämmande på telefoneringen och det fria begagnandet af detta förträffliga samfärdsmedel; genom 1883 års kongl. förordning är föreskrifvet, att Kongl. Maj:t kan förklara, att vissa sådana ifrågasatta ledningar icke böra göras; — i parentes vill jag säga, att många sådana ledningar blifvit utförda, ehuru Kongl. Maj:t förklarat, att så icke borde ske. Ett sådant band komme hädanefter icke att behövas, sedan staten vore tillförsäkrad, att af hvarje telefonanläggning, som betjenar allmänheten, skatt skall ingå till statsverket, och något hämmande band på telefonverksamheten torde man i allmänhet icke kunna säga genom en sådan beskattning skulle åstadkommas; de temligen höga afgifter, som telefonbolagen på många håll af sina abonnenter upptaga, skulle väl kunna medgifva, förefaller det mig, att den föreslagna skatten af bolagen erlades, utan att inkomsterna i alla fall nedbringades till sådana belopp, att icke bolagen skulle rätt väl kunna bära sig. Men äfven om så icke skulle kunna

*Ifrågasatt
bevilnings-
avgift af
telefon-
innehafvare.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
bevillnings-
avgift af
telefon-
innehafvare.*
(Forts.)

ske, torde en afgift af 10 kronor till staten för rättigheten att hafva telefon, genom hvilken man kommer i förbindelse med snart sagdt hela landet, icke vara för högt tilltagen. En inskränkning skulle möjligen derigenom ske i den enskilda telefonverksamheten, men om denna upptages och med kraftig hand drifves af staten, förefaller det mig, att man derigenom i sådant fall skulle hafva åstadkommit en förbättring och icke en försämring. Då sålunda, enligt min uppfattning, ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag i förevarande fall icke skulle inskränka, utan snarare befördra en nyttig utveckling af telefonverksamheten, tillåter jag mig att hos herr greffen och talmannen yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre Barnekow: Herr greffe och talman! Mine herrar! Utskottet säger här i början af sin motivering, att egentliga orsaken, hvarföre utskottet icke vill vara med om att tillstyrka en sådan beskattning som den ifrågasatta, är den, att »då en sådan skatt som den af Kongl. Maj:t nu föreslagna naturligen skulle verka hämmande på telefonväsendets utveckling, anser utskottet betänkligt att utan trängande nödvändighet dymedelst göra afbräck i ett kommunikationsmedel, hvilket på många ställen blifvit så godt som outhärligt för industrien och affärslifvet». *Icke utan trängande nödvändighet*, säger utskottet, d. v. s. om det blefve förhållandet, skulle en dylik skatt möjligen kunna komma ifråga. Men hvarför har denna skatt väckt så allmänt missnöje? Jo, af den anledning tror jag, att man önskar pålägga hvarje telefonapparat skatt, oafsedt om den står i samband med ett större telefonnät eller endast med en centralstation. Men hade icke anläggning af telefoner varit fri från afgift, hade telefonerna icke varit så talrika som nu. Enligt uppgift finnes nemligen i Sverige en apparat på hvar 594 invånare, då det deremot i Ryssland finnes en på hvar 34,874 invånare. Utvecklingen har gått hastigt, därför att anläggningen varit fri. Skulle man nu enligt detta förslag lägga skatt på telefoner, så skulle man komma att göra det icke blott med sådana, som sammanbinda orter på längre afstånd, utan äfven telefoner inom städerna eller inom en viss ort. Dessa telefoner hafva enligt utskottets åsigt icke skadat telegrafverket, utan tvärtom kunna de hafva bidragit till att skaffa telegrafverket inkomster. Beträffande åter telefonledningar mellan orter på längre afstånd, anser utskottet, att kanske något borde göras. Utskottet har i sitt betänkande bestämdt afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag om påläggande af skatt på telefonledningar, men deremot säger utskottet på ett ställe: »att utskottet, som delar telegrafstyrelsens åsigt af det önskvärda deri, att telefonförbindelser mellan hufvudorterna för landets affärsrörelse, såsom t. ex. Stockholm å ena, samt Göteborg, Gefle, Norrköping och Sundsvall med flere städer, å andra sidan, blifva upprättade af telegrafverket, vill derjemte såsom för telegrafverket önskvärdt framhålla, att, ifall koncession till dylika större telefonledningar meddelas åt enskilda, staten, liksom förhållandet är i Belgien, förbehåller sig rätt att framdeles inlösa anläggningen».

Utskottet anser således att beträffande telefonledningar mellan olika orter på längre afstånd något bör göras. Detta synes mig lika

med en uppmaning till regeringen, och i likhet med utskottets majoritet anser jag detta innebära tillräckligt stöd för regeringen att framkomma med ett förslag i den vägen.

Utskottet har äfven gifvit anvisning, huru utgifterna för telegrafverket skulle kunna minskas och derigenom göra den af regeringen föreslagna skatten obefvärlig. Kongl. Maj:t säger visserligen, att utgifterna kunna icke minskas; men då påpekar utskottet, huru det skall kunna ske, såsom genom indragning af telegrafstationer å en del orter samt inrättande i deras ställe af telefonstationer, hvilkas tjänstemän blefve billigare att aflöna än de fackbildade tjänstemän, som erfordras vid en telegrafstation. Slutligen påpekar utskottet, att motioner om sammanslagning af telegraf- och postverken äfven vid innevarande riksdag blifvit väckta och ifrågasätter, om icke derigenom besparingar skulle kunna göras.

Af hvad jag anfört torde framgå, att utskottet bestämdt afstycker skatt på telefonledningar och endast i yttersta nödfall vill vara med om att pålägga sådan; men deremot vill utskottet hafva uttalat den åsigt, att i fråga om telefonanläggningar mellan olika orter på längre afstånd det kanske vore af behovet påkalladt, att Kongl. Maj:t sökte, om möjligt, till Riksdagen inkomma med något förslag i den vägen.

Herr greve och talman, jag anhåller om proposition på bifall, till utskottets förslag.

Herr Ölander: Jag har icke begärt ordet för att yrka afslag å utskottets hemställan eller göra några anmärkningar mot det af utskottet afgifna betänkandet, i hvilket jag tvärtom för min del lifligt instämmer; men då jag från åtskilliga abonnenter i Sundsvalls nya telefonaktiebolag erhållit skriftlig uppmaning att verka för afslag å Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna proposition, anser jag det för min pligt att i korthet antyda de skäl, på hvilka berörda begäran grundar sig. I sådant afseende anföra abonnenterna att en dylik skatt, skulle vara i hög grad orättvis, såsom drabbande blott dem, hvilka tillhöra enskilda telefonanläggningar, och ej abonnenter hos Kongl. telegrafverket; »att den vidare skulle betunga icke blott dem, som måhända utan svårighet kunna bära denna ökning i sina skatter, utan jemväl och till största delen smärre köpmän och handverkare, för hvilkas affärer telefonen blifvit ett nödvändigt behof, men som icke tåla en ytterligare höjning i de redan förut skärpta skatterna; samt slutligen, att, så vidt petitionärerna kunde finna, berörde utväg icke vore lämplig att förbättra telegrafverkets affärer».

För egen del vill jag, på samma gång jag instämmer i dessa skäl, dertill lägga ett, hvilket för mig utgör sjelfva hufvudskalet, hvarför den kongl. propositionen icke bör vinna bifall, och det är att, såvidt jag förstår, det ingalunda kan anses vara bevisadt, att telefonväsendet verkligen är orsaken till den uppgifna minskningen i den inrikes telegramvexlingen och den deraf föranledda minskningen i telegrafverkets inkomster. Telefonanläggningarne hafva hittills, d. v. s. just under den tid nämnda minskning uppkommit, hufvudsak-

*Ifrågasatt
bevillnings-
afgift af
telefon-
innehafvare.*

ligen hållit sig inom städerna och dessutom sammanbundet med få undantag endast sådana orter, mellan hvilka telegrafförbindelse icke egt rum.

(Forts.) Det kanske mest utbredda telefonnät i Sverige, nemligen det i Sundsvall, hvilket utom sina förgreningar till stadens alla delar äfven förbinder med hvarandra ortens nästan alla sågverk, berör derunder blott en enda ort med telegraf, nemligen Vifsta varf.

Efter hvad en föregående talare här uppgifvit, skulle telegramvexlingen der också hafva aftagit. Detta må vara sant, men jag undrar, om icke denna förlust mångdubbelt uppväges af den ökning i telegramvexlingen, som just till följd af dessa telefonanläggningar synes mig böra hafva uppstått vid telegrafstationen i sjelfva Sundsvall.

Jag antager, — ehuru jag derom icke eger någon säker kännedom — att förhållandena väl i allmänhet äro lika på andra orter, så att telefonrådarne i regeln, utom förgreningarne inom städerna, förbinda en telegrafort med sådana platser, der telegraf saknas och derigenom betydligt öka telegramvexlingen på telegraforten, hvarigenom åter den förlust, telegrafverket möjligen kan lida genom att en eller annan telefonråd blifvit dragen mellan tvenne telegraforter, bör blifva fullkomligt ersatt. Telegrafstyrelsen har ju sjelf i skrifvelse till Kongl. Maj:t af, jag vill minnas, den 27 maj 1881 erkänt telefonväsendets välgörande inflytande på telefonverksamheten, i det att styrelsen i berörda skrifvelse anhållit om bemyndigande att för den telegrafiska samfärdselns underlättande få upprätta telefonledning. Telegrafstyrelsen synes mig sålunda böra vara den sista att se orsaken till telegramvexlingens aftagande i telefonnätets utvidgning, åtminstone så länge detsamma såsom hittills inskränker sig till att hufvudsakligen förmedla samfärdseln med orter, dit telegrafisk förbindelse icke eger rum. Det finnes ju så många andra omständigheter, som man med mera skäl skulle kunna tillägga ett skadligt inflytande på telegramvexlingen. Vi lefva ju under så kallade dåliga tider. Industrien för ett tynande lif. Handtverkerier och fabriker kämpa med rådande dåliga konjunkurer. Handeln är ringa, affärsverksamheten likaså. Skall icke allt detta hämmande inverka på den telegrafiska samfärdseln, som väl mest tagas i anspråk, då handel och näringar blomstra och ett friskt lif pulserar i industriens alla grenar? Jag tror att, om man tager alla dessa omständigheter i skärskådande, man der skall finna den rätta orsaken till minskningen i telegrafverkets inkomster. Åtminstone kan jag i hvilket fall som helst, med afseende på hvad jag nu anfört, icke anse det vara bevisadt eller ens gjordt sannolikt, att telegrafverkets dåliga ställning är en följd af telefonväsendet.

Med anledning häraf, och på grund i öfrigt af de skäl utskottet anfört, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr *Örwall* instämde med herr *Ölander*.

Herr *Adelsköld*: Anledningen till den beskattning på telefonerna som i nåder proponerats, är att Kongl. Maj:t, med inkomsten af denna,

skatt, velat betäcka den brist i telegrafverkets budget, som under de sista åren uppstått, och synes vilja blifva kronisk. Kongl. Maj:t har därför som bekant föreslagit att belägga hvarje i förening med en centralstation stående telefon med en beskattning af 10 kronor, hvarigenom en inkomst beräknas skola uppkomma af 100,000 kronor. Då uppstår först frågan: är det verkligen telefonerna som åstadkommit minskning i telegrafverkets inkomster eller är orsaken dertill någon annan? Såsom vi veta, äro de förnämsta telefonnäten i Sverige Stockholms och Göteborgs samt några andra större städers, såsom Sundsvalls m. fl., hvilkas abonnenter hufvudsakligen stå i samband med hvarandra och endast undantagsvis begagna telefonlinier, som konkurrera med telegrafverket. De privata telefoninrättningars antal, der konkurrens med statstelegrafen eger rum, är jemförelsevis så försvinnande obetydligt, att de omöjligen kunna hafva åstadkommit den brist af 70,000 kronor, som man anser dem hafva försakat telegrafverket. Der konkurrens i större skala deremot verkligen eger rum mellan telefonen och telegrafen är vid telegrafverkets eget 577 kilometer vidsträckta telefonnät i Skåne med sina 1,088 abonnenter. Orsaken måste således vara någon annan, och torde äfven, såsom den föregående talaren framhöll, vara att finna i de tryckta tiderna, hvilket gifvit sig tillkänna genom nedåtgående inkomster på alla håll. Jernvägar, ångbåtar och många andra kommunikationsmedel hafva ju lidit af den tryckta ställningen, och detta måste också vara orsaken till telegrafverkets minskade inkomster.

Är det då rätt och billigt, mine herrar, att pålägga telefonväsendet betalningen af denna brist, som antagligen icke annat än till obetydlig del uppkommit genom konkurrensen med telefonerna utan af helt andra orsaker?

Att så verkligen måste vara förhållandet och att telefonerna icke skada telegrafverket, framgår af ett uttalande af statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet år 1884.

Han yttrade nemligen: »I de många fall, då fråga varit om att sätta en statens telegrafstation i stad eller på landsbygden eller vid jernvägsstation i förbindelse med den omkringliggande nejden, har regeringen deremot meddelat tillåtelse till utförande af anläggningen, och min tanke är, att i sådana fall telefonledning, långt ifrån att medföra något men för telegrafverket, tvärtom befrämja telegrafkorrespondensen».

Den förste ärade talaren nämnde att han ansåg en telefoninrättning på den plats, der den vore anlagd, faktiskt utöfva monopol, samt att staten egentligen borde vara egare af detta monopol. Att emellertid tillvaron af *en* telefoninrättning i en stad icke utgör ett hinder för andra dylika anläggningar på samma ställe, derpå hafva vi bevis i förhållandena i Stockholm och Göteborg, der konkurrerande bolag finnas och såsom förhållandet nu är, då affären är temligen fri, lär det icke vara hinder i vägen för någon att på samma led, som ett annat bolag, utsträcka sina telefontrådar.

Åtskilliga förslag hafva varit väckta för att upphjelpa telegrafverkets mindre goda affärer; bland annat har man föreslagit en indragning af telegrafstationer och äfven på vissa håll verkställt en sådan

*Ifrågasatt
bevillnings-
avgift af
telefon-
innehafvare.*
(Forts.)

*Ifrågasatt
bevillnings-
avgift af
telefon-
innehafvare.*
(Forts.)

indragning, och för att bibehålla vissa andra stationer, som icke burit sig, har man låtit allmänheten betala skilnaden i inkomster och utgifter. För min del skulle jag anse det olyckligt, om flere telegrafstationer indroges, än hvad redan skett, tvärtom skulle jag önska, att flera sådana anlades, men för att detta skulle kunna ske är det ovilkorligen nödvändigt, att allt inrättas så billigt och praktiskt som möjligt.

I de flesta stater i Europa har man för att kunna utsträcka telegrafnätet till sådana mindre ställen, der en telegrafstation icke ensamt kunnat bära sig, förenat den med posten, och i Tyskland har man satt in telefon i de minsta postkontoren och förenat dessa med närmaste telegrafstation. Sålunda läser för närvarande finnas i Tyskland ej mindre än omkring 5,000 sådana poststationer, der telefon är inledd och hvarifrån man derigenom står i förbindelse med telegrafnätet, och med anledning af det gynsamma resultatet af denna kombination är meningen att ytterligare utsträcka den till 800 poststationer. Jag föreställer mig att något sådant med mycken fördel äfven skulle kunna inrättas här i landet. Detta förutsätter dock telegrafverkets sammanslagning med posten, ty om tvenne oberoende verk med hvar sin chef skola ordna sådana saker, så komma de aldrig till stånd. Motioner hafva vid innevarande riksdag blifvit väckta om en sådan sammanslagning, hvilken Riksdagen redan tre gånger i uderdånighet begärt, ehuru Kongl. Maj:t ännu icke lemnat sitt bifall till en dylik anordning.

Den förre finansministern har emellertid uti sitt anförande till statsrådsprotokollet rörande telefonskatten uttalat såsom sin åsigt, att frågan nu kunde anses mogen att tagas under allvarligare öfvervägande, i akt och mening att derigenom minska telegrafverkets utgifter, och de utskott, som vid innevarande riksdag i båda kamrarna behandlat motionen om post- och telegrafverkens sammanslagning, hafva äfven tillstyrkt en sådan sammanslagning.

Sedan de omständigheter, hvilka förra gången, då denna fråga var före hos Kongl. Maj:t, ansågos ej fullt utredda, såsom postsparbankens inverkan på postgöromålen samt telefonväsendets inflytande på telegrafnätet, numera äro fullt utredda, och då nu erforderlig klarhet häruti vunnits samt de hinder, man förut uppställt för en sådan sammanslagning, ej längre torde förefinnas, bör man kunna hoppas, att då frågan nu för fjärde och sista gången, som jag hoppas skall företagas till allvarlig behandling, afgörandet må blifva sådant som Riksdagen önskat.

Den förste högt ärade talaren uttalade den öfverraskande åsigten, om jag rätt uppfattade hans yttrande, att den föreslagna skatten ej skulle komma att verka betungande på telefonväsendet, utan tvärtom bidraga till utveckling af detta förträffliga kommunikationsmedel. Vore denna åsigt riktig, så borde man ju pålägga alla möjliga skatter i form af tullar, acciser m. m.

Hvad telefonen beträffar, är förhållandet, att en beskattning af 10 kronor per telefon i de stora städerna, der man har fördelarne att komma i förbindelse med många abonnenter och afstånden äro stora, icke är af så särdeles betydelse; i de mindre städerna åter,

och på landet, der många små föreningar med möda åstadkommits emellan handlande, handverkare och andra, och der fördelarne af telefonförbindelsen icke är så stor, är förhållandet annorlunda.

Genom en beskattning af 10 kronor på hvarje apparat skulle sannolikt flere af dessa föreningar upphöra att existera. Långt ifrån att befrämja telefonväsendets utveckling skulle därför enligt min åsigt denna beskattning lika som hvarje annan verka hämmande och förqväfande.

Jag vill icke längre upptaga kammarens tid, utan endast in-skränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Som ännu flere af kammarens ledamöter funnos antecknade för erhållande af ordet i denna fråga, beslöt kammaren, på framställning af herr vice talmannen, att till aftonsammanträdet uppskjuta den fortsatta behandlingen af det förevarande betänkandet.

Herr *Söderberg* väckte en motion, n:o 72, med förslag till ändring af 13 och 15 §§ riksdagsordningen.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Pehrsson* under fyra veckor från den 11 innevarande mars.

Kammaren åtskildes kl. 3,30 e. m.

In fidem
A. von *Krusenstjerna*.